

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

студентки Бернацької Дар'ї Андріївни

академічної групи 073-19-1

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування управлінських рішень підвищення ефективності діяльності підприємства (за матеріалами ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод»)

Керівник кваліфікаційної роботи	Прізвище, ініціали Дудник А.В.	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	

Рецензент				
-----------	--	--	--	--

Нормоконтролер	Дудник А.В.			
----------------	-------------	--	--	--

Дніпро

2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри менеджменту

_____ Швець В.Я.
(підпис)
« 01 » травня 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавра

студентці Бернацькій Д.А. академічної групи 073-19-1

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування управлінських рішень підвищення ефективності діяльності підприємства (за матеріалами ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод»)

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 02 травня 2023 р. № 314-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	Теоретичні основи підвищення ефективності діяльності підприємства	01.05.2023 р. – 11.05.2023 р.
Аналітичний	Аналіз діяльності підприємства ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод»	12.05.2023р. – 31.05.2023 р.
Рекомендаційний	Обґрунтування рішень підвищення ефективності діяльності підприємства	01.06.2023 р. – 09.06.2023 р.

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Дудник А.В.

Дата видачі « 01 » травня 2023 року

Дата подання до екзаменаційної комісії « 12 » червня 2023 року

Прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

Бернацька Д.А.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра
студентки групи 073-19-1
НТУ «Дніпровська політехніка»
Бернацької Дар'ї Андріївни

на тему: «Обґрунтування управлінських рішень підвищення ефективності діяльності підприємства (за матеріалами ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод»)».

ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ,
ПІДПРИЄМСТВО, РЕЗЕРВИ.

Структура роботи: 59 сторінок комп'ютерного тексту; 12 рисунків; 25 таблиці; 19 джерело посилання.

Об'єкт розроблення – процес ефективності діяльності підприємства.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Методи дослідження – теоретичного узагальнення; економіко-математичного; статистичного аналізу; ланцюгових підстановок.

Основні результати кваліфікаційної роботи бакалавра полягають у такому, що в роботі досліджено основні теоретичні підходи щодо ефективності діяльності підприємства; виконано комплексний аналіз основних показників господарської діяльності підприємства та виявлені основні проблеми в ефективності діяльності; обґрунтовані управлінські рішення підвищення ефективності діяльності підприємства виходячи із результатів аналізу роботи підприємства.

Результати кваліфікаційної роботи бакалавра рекомендовано для використання підприємствами харчової промисловості при вирішенні питань ефективності діяльності.

Сфера застосування – підвищення ефективності діяльності підприємства, яка зокрема включає виробничу та збутову діяльність.

Економічна ефективність запропонованих управлінських рішень підтверджується економією електроенергії на суму 50,4 тис.грн. і збільшенням обсягів реалізації на суму 108 тис.грн.

Значимість роботи характеризується можливістю практичної реалізації запропонованих управлінських рішень з метою підвищення ефективності діяльності.

SUMMARY

qualification work of the bachelor
students of group 073-19-1
NTU "Dnieper Polytechnic"
Bernatska Daria

on the topic: Substantiation of managerial solution in increasing the efficiency of enterprise activity (based on the materials of Private JSC «Novohrad-Volyn bakery»).

ECONOMIC ACTIVITY, EFFICIENCY, INDICATORS, ENTERPRISE, RESERVES.

Structure of the work: 59 pages of computer text; 12 drawings; 25 tables; 19 source link.

The object of development – the process of efficiency of the enterprise.

The purpose of the work – theoretical justification and development of management decisions to improve the efficiency of the enterprise.

Research methods – theoretical generalization; economic and mathematical; statistical analysis; chain substitutions.

The main results of the bachelor's qualification work are that the main theoretical approaches to the efficiency of the enterprise are investigated in the work; a comprehensive analysis of the main indicators of economic activity of the enterprise and identified the main problems in the efficiency of activities; substantiated management decisions to increase the efficiency of the enterprise based on the results of the analysis of the enterprise.

The results of the bachelor's qualification work are recommended for use by food industry enterprises in solving issues of efficiency.

Scope – increasing the efficiency of the enterprise, which includes production and marketing activities.

Economic efficiency of the offered administrative decisions is confirmed by economy of the electric power for the sum of 50,4 thousand UAH. and an increase in sales in the amount of 108 thousand UAH.

The significance of the work is characterized by the possibility of practical implementation of the proposed management decisions in order to increase efficiency.

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	4
1 Теоретичні основи підвищення ефективності діяльності підприємства.....	6
1.1 Загальна характеристика ефективності.....	6
1.2 Резерви підвищення ефективності діяльності підприємства.....	11
1.3 Система показників оцінювання ефективності діяльності підприємства.....	17
2 Аналіз діяльності підприємства ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод».....	21
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	21
2.2 Аналіз основних показників діяльності підприємства.....	25
2.2.1 Аналіз обсягу виробництва і реалізації.....	27
2.2.2 Аналіз чисельності персоналу.....	30
2.2.3 Аналіз продуктивності праці.....	32
2.2.4 Аналіз заробітної плати	34
2.2.5 Аналіз стану та ефективності використання основних та оборотних засобів.....	38
2.2.6 Аналіз собівартості.....	39
2.2.7 Аналіз доходу, прибутку на рентабельності.....	41
2.2.8 Аналіз фінансового стану.....	43
3 Обґрунтування рішень підвищення ефективності діяльності підприємства.	51
3.1 Економія електроенергії.....	51
3.2 Розширення ринку збуту продукції.....	51
3.3 Удосконалення методики ціноутворення	52
3.4 Поліпшення діяльності служби збуту.....	53
Висновки.....	54
Перелік джерел посилання.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Важливим стратегічним завданням на етапі розвитку підприємства є досягнення належного рівня його економічної ефективності як основи конкурентоспроможності.

Дієвий вплив на результат здійснюють різноманітні зовнішні та внутрішні фактори, які залежать від виду діяльності підприємства та галузі.

Багато підприємств спрямовують свої зусилля на скорочення витрат, не враховуючи ризику погіршення показників діяльності або зниження ефективності. Саме тому необхідно застосувати структурний та комплексний підхід, націлений на скорочення витрат і підвищення ефективності, що дасть змогу суб'єктам господарювання мінімізувати такі ризики.

Процес виробництва в підприємстві здійснюється за належної взаємодії визначальних його чинників, а саме персоналу, засобів та предметів праці.

Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє продукцію, або надає виробничі й побутові послуги. З одного боку мають місткі затрати живої праці, а з іншого боку, є результати виробництва.

Ефективність – інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних затрат уречевленої та живої праці на отримання кінцевого позитивного результату. Категорія «ефективність» на рівні підприємства характеризує зв'язок між величиною отриманого результату від його діяльності та кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів. Підвищення ефективності можна досягти шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату., що і зумовило вибір теми.

Питання економічної ефективності є об'єктом дослідження багатьох науковців В.Г.Андрійчук, Т.В.Гринько, Г.М.Калетнік, О.М.Калієва,

І.А.Маркіна, Д.В.Пасека, Г.Г.Савіна, Н.В.Савенко.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи.

Мета – теоретичне обґрунтування та розробка управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі вирішені такі завдання:

- дослідити основні теоретичні підходи щодо ефективності діяльності підприємства;
- виконати комплексний аналіз основних показників господарської діяльності підприємства та виявити основні проблеми в ефективності діяльності;
- обґрунтувати управлінські рішення підвищення ефективності діяльності підприємства виходячи із результатів аналізу роботи підприємства.

Об'єкт розроблення – процес ефективності діяльності підприємства.

Предметом розроблення є теоретичні, методичні та практичні підходи до підвищення ефективності діяльності підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених в роботі завдань використані методи теоретичного узагальнення; статистичного аналізу; ланцюгових підстановок.

Практична значущість одержаних результатів для підприємства полягає в можливості впровадження запропонованих управлінських рішень.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Загальна характеристика ефективності

Ефективність виробництва – найважливіша якісна характеристика господарювання на всіх рівнях. Під економічною ефективністю виробництва розуміється ступінь використання виробничого потенціалу, який визначається співвідношенням результатів і витрат суспільного виробництва. Чим вищий результат при одних і тих же витратах, чим швидше він збільшується з розрахунку на одиницю витрат суспільно необхідної праці, чим менше за витрату на одиницю корисного ефекту, тим вище ефективність виробництва [1.2].

Суть проблеми підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, щоб кожна одиниця трудових, матеріальних і фінансових ресурсів забезпечувала істотне збільшення об'єму виробництва продукції і національного доходу. Це кінець кінцем означає підвищення продуктивності суспільної праці, що і є критерієм підвищення ефективності виробництва. Необхідність і можливість підвищення ефективності виробництва обумовлюються як сукупністю постійно діючих факторів, так і особливостями сучасного етапу економічного розвитку України. Ефективність виробництва залежить від різних факторів: соціально-економічних, технологічних, організаційних і ін.

Важливим завданням менеджменту є підвищення ефективності роботи підприємств. Ефективність у широкому значенні цього слова означає співвідношення між результатом (ефектом) та витратами.

Під ефектом розуміють результат реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва за рахунок економії всіх виробничих ресурсів [1]. За сферою прикладання розрізняють загальну, локальну і часткову

ефективність.

Загальна характеризує ефективність виробництва на підприємстві в цілому; локальна – окремі стадії виробництва, розподілу, обміну і споживання; часткова – ефективність використання в процесі виробництва певних ресурсів (предметів і засобів праці, капітальних вкладень, робочої сили тощо) [3].

За рівнем виробництва ефективність буває народногосподарська і госпрозрахункова. Народногосподарську ефективність визначають, виходячи з інтересів, мети і завдань народного господарства; госпрозрахункова ефективність відображає результати діяльності і витрати окремого підприємства (об'єднання).

Надзвичайно важливо знаходити такі методи управління економікою, в масштабах від держави до окремих підприємств, які б забезпечували збіг інтересів народного господарства в цілому і окремих його ланок.

Відповідно до об'єктів визначення ефективність розподіляють таким чином: на ефективність діючого виробництва на всіх його рівнях; ефективність капітальних вкладень, використовуваних для будівництва, реконструкції, технічного переозброювання підприємства з метою випуску нової продукції, збільшення обсягів виробництва; ефективність розвитку науки і техніки; ефективність зовнішньоекономічних зв'язків; ефективність охорони навколишнього середовища.

За призначенням і методами розрахунку розрізняють абсолютну та порівняльну ефективність [2].

Абсолютна економічна ефективність визначається по підприємству в цілому і характеризує загальний ефект (віддачу) від використання ресурсів та витрат.

Порівняльна економічна ефективність характеризує економічні переваги одного варіанта над іншими щодо раціонального використання ресурсів та витрат.

При порівнянні і виборі варіантів організаційно-технічних заходів використовуються певні критерії і показники. Критерії характеризують

принцип, підхід до оцінки економічної ефективності, тоді як показники – безпосередній спосіб її оцінки. В умовах ринкової економіки за критерій економічної ефективності доцільно приймати максимізацію прибутку від виробництва і реалізації продукції при мінімальних видатках.

Складність і різноманітність зв'язків промислового виробництва, велика кількість діючих у ньому чинників справляють неабиякий вплив на економічну ефективність підприємства. Тому її слід оцінювати за допомогою системи узагальнених і часткових показників. Всі вони використовуються для визначення економічної ефективності від передбачених стратегією заходів, з удосконалення конструкцій виробів, технології і організації виробництва.

Підвищення ефективності і якості роботи підприємства в умовах ринкової економіки можна досягти лише шляхом поєднання прогресивної техніки і технології з раціональною організацією виробництва і праці, тобто впровадження менеджменту [4]. По всіх технічних, технологічних та організаційних заходах, передбачених стратегією (бізнес-планом), визначаються також показники: умовно-річна економія; економія до кінця року; перехідна економія. Умовно-річна економія – економія від впровадження того чи іншого заходу за рік його використання у виробництві. Розраховується через показник зниження собівартості і річний випуск продукції. Цей показник є базовим для оцінки економічної значущості заходів з організації виробництва, а також визначення терміну відшкодування витрат на їх реалізацію.

Економія до кінця року від впровадження певного заходу обчислюється з урахуванням терміну його впровадження і являє собою ту частину річної економії, яку має отримати підприємство до кінця року. Її треба враховувати при розрахунках зниження собівартості продукції.

Рівень економічної та соціальної ефективності виробництва (діяльності) залежить від багатьох чинників [1.4]. Тому для практичного розв'язання завдань управління ефективністю важливого значення набуває класифікація чинників її зростання за певними ознаками. Класифікацію чинників зростання ефективності (продуктивності) виробничо-економічних та інших систем

діяльності доцільно здійснювати за трьома ознаками:

- 1) видами витрат і ресурсів (джерелами підвищення);
- 2) напрямками розвитку та вдосконалення виробництва (діяльності);
- 3) місцем реалізації в системі управління виробництвом (діяльністю).

Групування чинників за першою ознакою уможлиблює достатньо чітке визначення джерел підвищення ефективності: зростання продуктивності праці і зниження зарплато місткості продукції (економія затрат живої праці), зниження фондомісткості та матеріаломісткості виробництва (економія затрат уречевленої праці), а також раціональне використання природних ресурсів (економія затрат суспільної праці). Активне використання цих джерел підвищення ефективності виробництва (діяльності) передбачає здійснення комплексу заходів, які за змістом характеризують основні напрями розвитку та вдосконалення виробничо-комерційної діяльності суб'єктів господарювання (друга класифікаційна ознака). Визначальними напрямками є [3.5]:

- 1) прискорення науково-технічного та організаційного прогресу (підвищення техніко-технологічного рівня виробництва; удосконалення структури виробництва, організаційних систем управління, форм і методів організації діяльності, її планування та мотивації);
- 2) підвищення якості й конкурентоспроможності продукції (послуг);
- 3) усебічний розвиток та вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання [7].

Можливі напрями реалізації внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності підприємств та організацій неоднакові за мірою впливу, ступенем використання та контролю. Той чи той суб'єкт господарювання може й мусить постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників через розробку та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також урахувати вплив на неї зовнішніх чинників. У зв'язку з цим виникає необхідність конкретизації напрямків дії та використання головних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання [6].

1. Технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції (надання послуг). За принципом ланцюгової реакції вони спричиняють суттєві (нерідко докорінні) зміни в технічному рівні та продуктивності технологічного устаткування, методах і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів тощо.

2. Устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передовсім виробничої, а також іншої діяльності суб'єктів господарювання. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технічного рівня, а й від належної організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних, строків експлуатації, змінності роботи, завантаження в часі тощо.

3. Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції (послуг), раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання.

4. Вироби. Самі продукти праці, їхня якість і зовнішній вигляд (дизайн) також є важливими чинниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Рівень останньої має корелювати з ціною, яку покупець готовий заплатити за виріб відповідної якості. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникало будь-яких організаційних та економічних перешкод між виробництвом продукції (наданням послуг) та окремими стадіями маркетингових досліджень.

5. Працівники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві (в організації), підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі.

6. Організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують добру

організацію діяльності підприємства (установи), що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності (продуктивності) будь-якої складної виробничо-господарської системи.

7. Методи роботи. Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їхню атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах (фірмах) позитивного досвіду.

8. Стиль управління, що поєднує професійну компетентність, діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрямки діяльності підприємства (організації).

9. Державна економічна й соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва.

10. Інституціональні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів

11. Інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств (організацій) є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури.

12. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру.

Лише вміле використання всієї системи перелічених чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва

1.2 Резерви підвищення ефективності діяльності підприємства

Під резервами виробництва розуміються всі невикористані в період

формування плану і в процесі його виконання можливості підвищення ефективності виробництва.

Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства мають на увазі впровадження на підприємстві науково-технічного прогресу, в тому числі революційне переоснащення виробничих фондів на основі новітніх наукових досягнень техніки і технологій. Такі докорінні зміни в техніці, мобілізація технічних, організаційних, соціальних та економічних чинників дозволять істотно підвищити показник продуктивності праці. Також мають на увазі і використання режиму економії. Ресурсозберігаючі чинники повинні стати вирішальними для задоволення постійно зростаючої потреби в паливі, сировині, матеріалах і енергії. Крім цього, шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства включають і заходи по кращому розподілу і використанню основних ресурсів і фондів організації. Дуже важливо максимально інтенсивно використовувати виробничий потенціал підприємства, стежити за ритмічністю виробництва, за максимальним завантаженням виробничого обладнання. Результатом цих заходів буде прискорений темп приросту готової продукції без зайвих капіталовкладень і інвестицій. Важливе місце для зростання ефективності функціонування організації займають організаційні та економічні чинники [7].

Пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства зобразимо за допомогою рисунка 1.1.

На підприємстві постійно ведеться робота щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності у якій задіяний керівний склад та провідні спеціалісти. Створенню дієвого механізму реалізації резервів, разом з іншими факторами, служить класифікація резервів виробництва. У економічній літературі зустрічаються різні класифікації резервів виробництва. Так резерви підрозділяються [1.7]:

- за змістом – на техніко-технологічні, організаційні, економічні і соціальні;
- по широті розповсюдження – на загальні і специфічні або

часткові; по місцю виникнення – на народногосподарські, галузеві і внутрішньовиробничі;

- по структурі – на складні (багатофакторні) і прості (однофакторні);

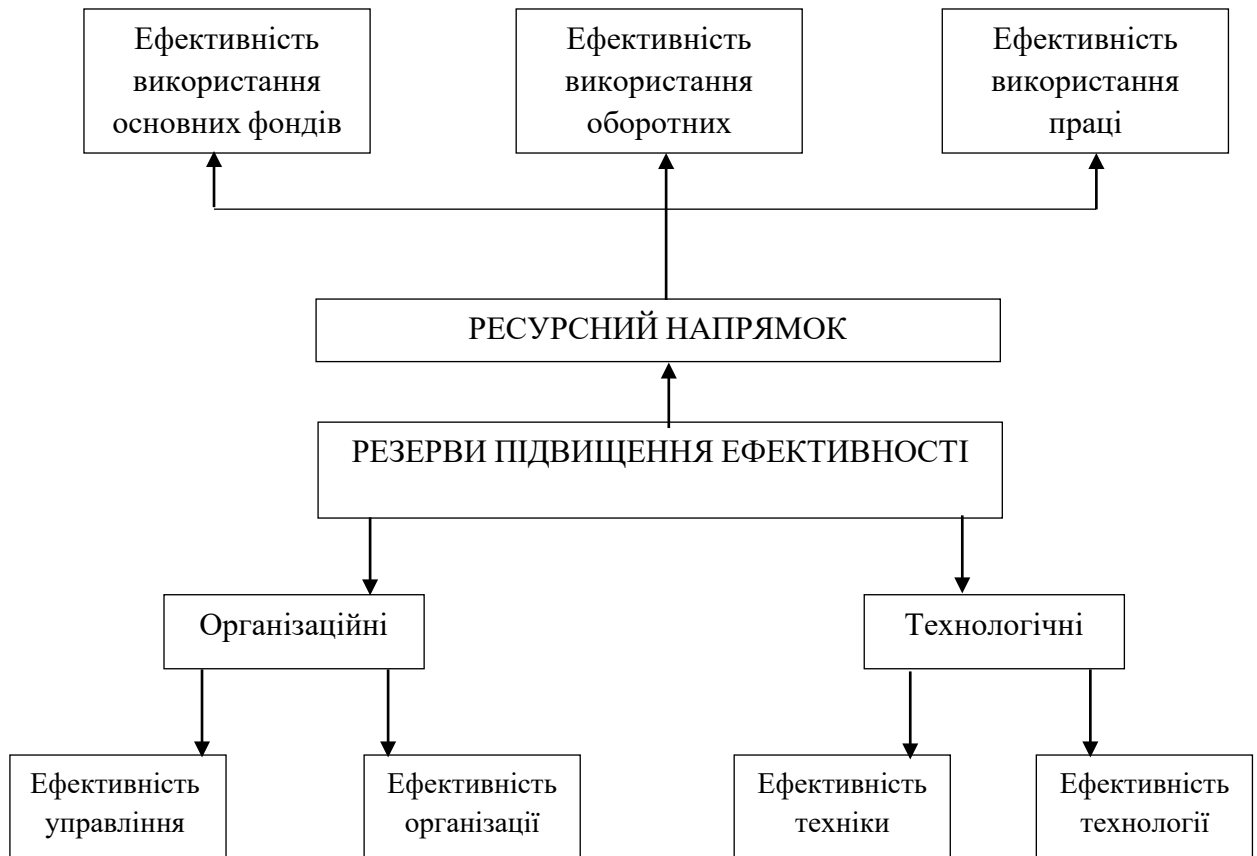

Рисунок 1.1 – Резерви підвищення ефективності підприємства

- по важливості результату – на основні і другорядні;
- за часом дії – на постійні і тимчасові.

Ці класифікації можна продовжити і далі. Проте слід зазначити, що вони не є універсальними, а підлеглі рішення певних задач.

Залучення резервів виробництва відбувається через систему управління, тому необхідна така класифікація, яка б органічно пов'язала між собою всі підсистеми управління – планування, облік, аналіз, ухвалення рішень і стимулювання. З другого боку, класифікація резервів повинна враховувати втрати у виробництві, організаційно-технічний стан виробництва і

можливості науково-технічного прогресу.

В даний час фахівцями розроблена і методично обґрунтована наступна класифікація резервів поліпшення виробничо-господарської діяльності підприємства: організаційні, потенційні і перспективні [8].

Ця класифікація найбільшою мірою відповідає принципам системного підходу до управління виробництвом. Так наявність організаційного резерву є індикатором недоліків в оперативному управлінні і порушень у виробництві. Потенційний резерв дозволяє визначити напруженість плану і фактичної роботи. Перспективний резерв служить базою при річному, середньостроковому і довгостроковому плануванні.

Під організаційним резервом розуміється сума фактичних втрат, обумовлена порушеннями виробничого процесу по кожному технічно, технологічно і організаційно керованому фактору. Для пошуку організаційних резервів важливо правильно класифікувати причини відхилень на внутрішні (керовані) і зовнішні (некеровані). Без цього неможливо визначити, яка величина організаційного резерву може бути реалізована в наступному періоді.

Оцінка ефективності діяльності відповідних структурних підрозділів підприємства (організації) з використанням даних про витрати на запобігання можливим негативним впливам на економічну безпеку та про розміри відверненої і заподіяної шкоди дає об'єктивну (підкріплену економічними розрахунками) панораму результативності діяльності всіх структурних підрозділів (відділів, цехів) з цього питання. Конкретна оцінка ефективності роботи структурних підрозділів того чи того суб'єкта господарювання щодо економічної безпеки здійснюється з використанням таких показників [7.9]:

- 1) витрати на здійснення заходу;
- 2) розмір відверненої шкоди;
- 3) розмір заподіяної шкоди;
- 4) ефективність здійсненого заходу (як різниця відверненої та

заподіяної шкоди, поділеної на витрати на здійснення заходу).

Метою аналізу виробничо-господарської діяльності є оцінювання рівня ефективності застосування виробничих ресурсів для виробництва і реалізації продукції, виявлення ефективності операційної діяльності підприємства.

Інформаційною базою аналізу є матеріали планових документів, дані бухгалтерського і статистичного обліку та звітності.

Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу результатів діяльності підприємства [9]:

1. Складання плану економічного аналізу:
 - визначення теми аналізу та напрями використання його результатів;
 - розробка програми і календарного плану, а також розподіл роботи міжвиконавцям;
 - визначення джерел інформації;
 - розробка макетів аналітичних таблиць, методичних вказівок щодо їхзаповнення; методи графічного оформлення матеріалів аналізу.
2. Підготовка матеріалів до аналізу:
 - збирання інформації та визначення додаткових джерел її отримання;
 - перевірка вірогідності інформації;
 - аналітична обробка інформації.
3. Попередня оцінка результатів аналізу:
 - загальна характеристика підприємства;
 - характеристика зміни показників порівняно з попереднім роком.
4. Аналіз причин динамічних змін показників діяльності:
 - визначення, групування та вимірювання чинників, що впливають на діяльність підприємства;
 - виявлення зв'язків та залежності між окремими чинниками;
 - вимірювання збитків, зумовлених дією негативних чинників;
 - виявлення невикористаних можливостей для позитивних змін показників діяльності.
5. Оцінювання результатів аналізу:

- формування висновків за результатами аналізу;
- розроблення пропозицій з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

В результаті проведенні аналітичної роботи такого спрямування створюються передумови для системної оцінки ефективності діяльності підприємства і формується інформація для розробки заходів щодо її підвищення.

У ході аналізу виробничо-господарської діяльності проводиться така робота: вивчається загальна і виробнича структура підприємства; оцінюється рівень наявної технології виробництва; проводиться аналіз витрат на виробництво; аналізується рух основних фондів.

Під час аналізу загальної і виробничої структури підприємства розв'язуються такі завдання:

- досліджуються основні техніко-економічні показники структурних підрозділів (обсяги виробництва, чисельність, основні фонди, фонд оплати праці тощо);
- визначаються кількість і місцезнаходження окремих структурних підрозділів, зокрема допоміжних та обслуговуваних, оптимальність їхнього розташування, а також стан будівель і споруд;
- проводиться експертиза доцільності виокремлення деяких підрозділів у процесі майбутньої реструктуризації;
- визначаються основні види продукції, обсяги їх випуску і реалізації за попередні та звітний роки, а також прогностичні показники на наступні роки для кожного структурного підрозділу і для підприємства в цілому; визначається частка кожного виду продукції в загальному обсязі.

Однією з причин незадовільного фінансового становища підприємства може бути утримання на його балансі значної кількості об'єктів соціально-побутового призначення.

Завдання оцінювання рівня наявної технології виробництва розв'язується за такими основними позиціями:

- наявністю сучасних передових технологій;
- використанням ноу-хау і власних інноваційних розробок;
- використанням автоматизованих систем управління.

Характеристиками ефективності суспільного виробництва слід рахувати, по-перше, збільшення виробленого національного доходу на душу населення, по-друге, виробництво національного доходу на 1 грн. затрат і, по-третє, витрати виробництва і обіг на 1 грн. суспільного продукту.

Перша з характеристик залежить не тільки від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, але і від демографічних процесів (збільшення або зменшення чисельності населення), другі і треті характеризують ефективність використання тільки поточних виробничих затрат, що враховуються в собівартості продукції (робіт). Крім того, витрати живої праці в собівартості продукції представлені тільки витратами необхідної праці (заробітною платнею).

Оскільки жодну з пропонованих характеристик не можна розглядати як універсальну, для оцінки ефективності суспільного виробництва введена система показників, в якій показники оцінки і планування підвищення економічної діяльності об'єднані в чотири групи:

- показники підвищення ефективності використання праці;
- показники підвищення ефективності використання основних фондів, оборотних коштів і капіталовкладень;
- показники підвищення ефективності використання матеріальних затрат;
- узагальнені показники підвищення економічної ефективності виробництва.

1.3 Система показників оцінювання ефективності діяльності підприємства

При формуванні системи показників ефективності виробництва

дотримуються таких принципів [10]:

- забезпечення взаємозв'язку критерію і системи конкретних показників ефективності виробництва;
- відображення ефективності використання усіх видів застосовуваних у виробництві ресурсів;
- можливість застосування показників ефективності в управлінні різними ланками виробництва на підприємстві;
- виконання найбільш важливими показниками стимулюючої функції у процесі використання наявних резервів зростання ефективності виробництва, того чи іншого виду діяльності підприємства.

Автор [12] вважає, що система показників ефективності виробництва, побудована з урахуванням зазначених принципів, має включати декілька груп (рисунок 1.2):

- узагальнюючі показники ефективності виробництва (діяльності підприємства);
- показники ефективності використання праці (персоналу);
- показники ефективності використання виробничих основних і оборотних фондів;
- показники ефективності використання фінансових коштів (оборотних коштів і капітальних вкладень).

Кожна з перелічених груп охоплює певну кількість конкретних абсолютних чи відносних показників, що характеризують загальну ефективність виробництва або ефективність використання окремих видів ресурсів.

Показники економічної ефективності умовно ділять на дві групи:

- конкретні показники економічної ефективності характеризують окремі сторони економічного виробничого процесу і дають змогу менеджменту підприємств обґрунтувати рішення з удосконалення окремих компонентів виробничих процесів, використовуваних на підприємстві. Також вони є основою для розрахунку узагальнюючих.

Рисунок 1.2 – Система показників ефективності діяльності виробництва об'єднань (підприємств)

- узагальнюючі показники характеризують результативність діяльності всієї економічної системи в цілому. Вони є підставою для ухвалення рішення на рівні підприємства в цілому.

Узагальнюючі показники є метою виконання розрахунків, а конкретні їх засобом. Формами прояву економічної ефективності є різноманітні економічні ефекти: зростання продуктивності праці, збільшення прибутку, зниження фондомісткості й інші. Форми прояву соціальної ефективності пов'язані з отриманням соціальних ефектів: підвищення умов праці, зростання життєвого рівня населення. Критерій економічної ефективності (e) відображається наступною формулою [11]:

$$e = E \rightarrow \max / B \rightarrow \min, \quad (1.1)$$

де $E \rightarrow \max$ – економічний результат (вигода або ефект);

$B \rightarrow \min$ – витрати на досягнення економічного результату.

Рівень ефективності діяльності підприємства залежить також від зовнішніх та внутрішніх чинників. До зовнішніх відносять:

- державну на соціальну політику (діяльність владних структур, законодавство, фінансові інструменти, економічні нормативи);
- інституційні механізми (дослідні й навчальні центри, асоціації); інфраструктуру (інноваційні фонди, комерційні банки, фондові біржі, інформаційні мережі, транспорт, торгівля);
- структурні зміни в суспільстві та економіці у сфері технологій, наукових досліджень, складі персоналу за ознаками освіченості та кваліфікації.

Внутрішні чинники розподіляють на «тверді», що піддаються вимірюванню та мають фізичні параметри (технологія, устаткування, матеріали та ін.) та «м'які» (організація і система управління, працівники, методи і стиль роботи. Покращити показники економічної ефективності можна за умови запровадження ефективного менеджменту.

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПрАТ «НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

2.1 Загальна характеристика підприємства

Історія Новоград-Волинського хлібозаводу починається з 1944 року, коли після визволення міста від фашистських загарбників гостро стала проблема забезпечення хлібом жителів міста і району. Розташувати підприємство тоді було вирішено на місці колишньої фабрики гнутих меблів по вулиці Радянській, 10 та території прилеглої до неї конюшні. Україна, 1, Житомирська обл., місто Новоград-Волинський, вул. Героїв МАЙДАНУ, буд. 10

Випікання в невеликій кількості кондитерських виробів – тортів, кексів, рулетів, – влаштували в дощатому дерев'яному приміщенні з північної сторони за головним корпусом в само-збудованій черевній печі з дров'яним опаленням. В 1952 році побудовано матеріальний склад, механічну майстерню, в 1955 році – склад сировини, в 1965 році – додаткову лінію електропостачання, в 1967 – кондитерський цех.

Виконані в перші роки монтажні роботи відзначались своєю технічною і технологічною недосконалістю, недостатністю фахового рівня і виробничого досвіду пекарів, тістомісів, змінних слюсарів, під час недотримання вимог технічних норм роботи виробничого обладнання та технологічного процесу призводили до перевертання форм, люльок, сходу цепів з обертових ведучих коліс, аварійності, перериву в роботі печей, браку продукції, особливо в нічні зміни.

Реконструкція розпочалась з переобладнання печі №1 з 24-х та 36-и люлькову з продовженням її в котельню у вигляді балкону, з установкою двох парових з'єднаних між собою трубами коробок. Проведені у відповідності з цим необхідні внутрішні роботи у печі. Реконструйовано у пристосування до 36 люльок розстоювальний конвеєр для розстойки тістових заготовок з підняттям його на 1,1 м. в довжину та висоту, що також покращило освітлення

навколишній робочих місць. Продуктивність печі доведена до 8,1 т формового хліба за добу. Аналогічна робота була проведена і по печі №2, по лінії №3 піднято розстоювальний конвеєр.

Лінії комплектувались:

- тістомісильними машинами И-8 ХТА А2 КТБ-1, А2ХТММ, А2КТМ2Б;
- заварочними машинами ХЗ-300;
- тістоділителями ХДФ-М2, А2ХТН;
- тістозакаткою Т1-ХТ2-3-1;
- тістоокруглювачами Т1-ХТН;
- діжоопрокидувачами П-0-1, А2КПФ;
- розстоювальними шафами Р-1-57.

30 жовтня 1997 року регіональним відділенням Фонду державного майна України по Житомирській області було видано Наказ № 222 – ДП, згідно якого приймалось рішення щодо приватизації державного майна підприємства, а 13 квітня 1998 року – Наказ про створення Відкритого акціонерного товариства «Новоград-Волинський хлібозавод». Цим же наказом було зафіксовано статутний фонд Товариства в розмірі 387479,00 гривень.

21 квітня 2021 року на Загальних зборах акціонерів було прийнято рішення про збільшення Статутного капіталу та закрите (приватне) розміщення власних акцій, внаслідок чого розмір Статутного капіталу склав 774958,00 грн.

У 2021-2020 роках товариство працювало в надзвичайно складних умовах постійно зростаючих цін на сировинні та енергетичні ресурси, несприятливих для виробництва нормативно правових актів Кабінету Міністрів, які адміністративно стримували оптово-відпускні ціни, обмежували рентабельність виробництва, ускладнили господарські відносини як з постачальниками так і споживачами. Дезорганізованість в фінансовій системі стала гальмом в розвитку виробництва. В ряді місць стало неможливим одержати оплату за реалізовану продукцію, що створювало надзвичайне становище в господарюванні. При таких обставинах правління вживало всіх можливих

заходів по посиленню режиму економії у всій сфері діяльності, недопущенню збитковості і одержання можливої рентабельності.

Незважаючи на складні фінансові обставини значна робота була проведена щодо розвитку матеріально-технічної бази підприємства. Проведено значний обсяг ремонтно-будівельних робіт по розширенню виробничих і побутових приміщень в кондитерському цеху.

Придбано та встановлено обладнання по нарізці та упаковці хлібобулочних виробів, встановлено дільник тіста SD – 180, проведено капітальний ремонт печі ФТЛ-2, придбано паровий котел SR-500, встановлена холодильна установка С-150.

Асортиментний ряд налічував 154 найменування продукції, в тому числі хлібобулочних виробів 35 найменувань, здобно-булочних – 39, кондитерських – 80 найменувань.

Основні сфери діяльності товариства ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод»:

- 10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання
- 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання
- 10.73 Виробництво макаронних виробів і подібних борошняних виробів
- 43.91 Покрівельні роботи
- 43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи, н.в.і.у.
- 46.38 Оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та моллюсками
- 46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
- 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами

- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт
- 35.30 Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря

Батон «Новоградський»

Склад: борошно пшеничне в/г, дріжджі пресовані, сіль кухонна харчова, цукор білий кристалічний, маргарин. Поживна (харчова) цінність 100 г продукту: білків – 7,8 г; жирів – 2,4 г, вуглеводів – 54,5 г. Калорійність (енергетична цінність) 100 г продукту: 270 ккал 1130 кДж. Термін реалізації – 24 год, упакованого – 48 год.

Батон «Стрілецький»

маса: 0,30 кг. \pm 3%

ДСТУ 4587:2006

Склад: борошно пшеничне вищого сорту, вода питна, маргарин столовий «Молочний» – 82% жиру (олія соняшникова, пальмова та її фракції рафіновані дезодоровані в рідкому і твердому стані, жир рослинний гідрогенізований, вода питна, емульгатори (моногліцерид, ефір полігліцерола, лецитин), сіль кухонна харчова, сухе знежирене молоко, консервант сорбат калію, регулятор кислотності лимонна кислота, ароматизатор «Масло-вершки», харчовий барвник β -каротин), дріжджі хлібопекарські пресовані, цукор білий кристалічний, сіль кухонна харчова. *застереження: виріб містить молочні продукти. Поживна (харчова) цінність 100г продукту: білків – 8,2 г.; жирів – 4,1 г.; вуглеводів – 55,5 г. Калорійність (енергетична цінність) 100 гр. продукту: 297,0/1243,0 ккал/кДж. Термін реалізації – 24 год. Упакованого – 48 год.

Випечені напівфабрикати для піци

упаковані, маса: 0,1 кг. \pm 3%; 0,2 кг. \pm 3%

ДСТУ 4587:2006

Склад: борошно пшеничне в/г, дріжджі пресовані, сіль кухонна харчова, цукор білий кристалічний, маргарин. Поживна (харчова) цінність 100г продукту: білків – 7,8 г.; жирів – 4,5 г.; вуглеводів – 55,5 г. Калорійність (енергетична цінність) 100 гр. продукту: 296 ккал/1243 кДж. Термін реалізації – 32 год.

Сайки листові

маса: 0,20 кг. \pm 3%; ГОСТ 24844-88

Склад: борошно пшеничне 1/г, вода питна, дріжджі пресовані, сіль кухонна харчова, цукор білий кристалічний, олія соняшникова. Поживна (харчова) цінність 100г продукту: білків – 7,8 г.; жирів – 2,4 г.; вуглеводів – 52,3 г. Калорійність (енергетична цінність) 100 гр. продукту: 262 ккал/1097 кДж. Термін реалізації – 24 год, упакованих – 48 год.

Пампушки «Звягельські»

Упаковані, маса: 0,24 кг. \pm 3%

ДСТУ 4587:2006

Склад: борошно пшеничне в/г, вода питна, дріжджі пресовані, сіль кухонна харчова, цукор білий кристалічний, олія соняшникова, часник сухий. Поживна (харчова) цінність 100г продукту: білків – 8,04 г.; жирів – 3,9 г.; вуглеводів – 56,5 г. Калорійність (енергетична цінність) 100 гр. продукту: 293 ккал/1226 кДж. Термін реалізації – 24 год., упакованих – 48 год.

2.2 Аналіз основних показників діяльності підприємства

Вихідними даними для проведення аналізу основних економічних показників діяльності підприємства є дані річної фінансової звітності підприємства за період 2017-2021 рр.[13], а також дані, оприлюднені на офіційному сайті [14]. Основні показники, що характеризують діяльність підприємства у 2021 році наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Аналіз основних показників господарської діяльності підприємства

Показники	Один. вим.	Роки		До 2020 р.	
		2020	2021	+/-	%
1	2	3	4	5	6
1. Обсяг виробництва продукції	тис. грн	141221	148409	7188	5,1

Кінець табл. 2.1					
1	2	3	4	5	6
2. Середньооблікова чисельність працюючих	осіб	370	377	7	1,9
У т.ч. робітників		333	342	9	2,7
3. Продуктивність праці робітника	тис. грн/міс.	35,11	36,2	1,09	3,1
4. Середня заробітна плата робітника	грн/міс.	5818,1	6068,3	250,2	4,3
5. Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	102553	107134	4581	4,5
6. Витрати на 1 грн, реалізованої продукції	грн/грн	1	1,13	0,13	13
7. Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	138046	145499	7453	5,4
8. Валовий прибуток	тис. грн	35493	38365	2872	8,1
9. Чистий прибуток	тис. грн	220	-10846	-11066	

В 2021 році на підприємстві обсяг виробництва продукції перевищив попередній рік на 7188 тис. грн (5,1%). В результаті збільшення чисельності робітників на 9 осіб (2,7%) збільшилася чисельність персоналу на 7 осіб (1,9%). Продуктивність праці робітника і заробітна плата збільшилися відповідно 1,09 тис.грн/міс (3,1%) і на 250,2 грн/міс (4,3%). На підприємстві у звітному періоді темп зростання заробітної плати випереджав темп зростання продуктивності праці. У 2020 році собівартість реалізованої продукції 102553 тис.грн, а звітному 107134 тис.грн, що на 4581 тис.грн (4,5%) більше. Чистий дохід збільшився на 7453 тис. грн. (5,4%). Валовий прибуток у звітному періоді перевищує попередній рік на 2872 тис.грн (8,1%) і дорівнює 38365 тис.грн. В результаті збільшення адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат прибуток від операційної діяльності зменшився. З урахуванням фінансових витрат збитки у звітному періоді склали 10846 тис. грн. Тобто діяльність підприємства у звітному періоді була збиткова.

2.2.1 Аналіз обсягу виробництва і реалізації

Для вивчення рядів динаміки визначають абсолютні та відносні показники. З метою вивчення абсолютної швидкості росту (зниження) рівнів ряду використовують абсолютний приріст (Δ). Його величина визначається як різниця двох порівнювальних рівнів. А відносний показник - темп зростання ($T_{пр}$) розраховується шляхом ділення абсолютного приросту на базисний рівень [16,17]. Результати розрахунків наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки виробництва продукції

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг виробництва, тис.грн	88842,2	125797,8	121422	141221	148409
Δ , тис.грн.	-	36955,6	32579,8	52378,8	59566,8
$T_{пр}$, %	-	41,6	36,7	58,9	67,5
$\bar{\Delta}$, тис.грн.	14891,7				
$\bar{T}_{пр}$, %	13,7				

За останні п'ять років на підприємстві спостерігається тенденція збільшення обсягів виробництва продукції. В 2021 році на підприємстві вироблено продукції на 148409 тис.грн, що на 59566,8 тис.грн (67,5%) більше ніж у 2017 році. В період 2017-2021 рр. в середньому за рік обсяг виробництва збільшувався на 14891,7 тис.грн (13,7%) .

Таблиця 2.3 – Аналіз виробництва продукції у 2021 році

Показники	Роки		До 2020 року		Структура, %		+/-, п.п.
	2020	2021	+/-	%	2020	2021	
Обсяг виробництва, тис.грн.	141221	148409	7188	5,1	100	100	-
У тому числі: - хлібобулочні вироби	120377,7	134458,5	14080,8	11,6	85,2	90,6	5,4
- кондитерські вироби	13375,3	13950,5	575,2	4,3	14,8	9,4	-5,4

За даними таблиці 2.3 обсяг виробництва продукції у 2021 році збільшився в порівнянні з 2020 роком на 7188 тис.грн (5,1%) за рахунок збільшення обсягів виробництва хлібобулочних виробів на 14080,8 тис.грн (11,6%) і кондитерських виробів на 575,2 тис.грн (4,3%). Ці зміни відобразилися і на структурі, питома вага хлібобулочних виробів збільшилася на 5,4 пп.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки реалізації продукції

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг реалізації, тис.грн	88398	125043	118994	138046	145499
Δ, тис.грн.	-	36645	30596	49648	57101
T _{пр} , %	-	41,2	34,6	56,2	64,6
$\overline{\Delta}$, тис.грн.	14275,3				
$\overline{T}_{пр}$, %	13,3				

За даними таблиці 2.4 обсяг реалізованої продукції збільшився з 88398 тис.грн у 2020 році до 145499 тис.грн, що на 57101 тис.грн. або 64,6% більше. В середньому за рік обсяг збільшувався на 14275,3 тис.грн або 13,3%.

Вихідні дані для аналізу обсягу реалізації продукції у звітному періоді наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз реалізації продукції

Показники	Роки		До 2020 року		Структура, %		+/-, п.п.
	2020	2021	+/-	%	2020	2021	
Обсяг реалізації, тис.грн	138046	145499	7453	5,4	100	100	-
У т.ч.:							
- хлібобулочні вироби	123965	132020	8055	3,6	89,8	90,7	0,9
- кондитерські вироби	14081	13479	-602	-4,3	10,2	9,3	-0,9

У 2021 році реалізовано продукції на 7453 тис.грн. (5,4%) більше, ніж у

2020 році за рахунок збільшення обсягів реалізації хлібобулочних виробів на 8055 тис.грн (3,6 %). В результаті цього питома вага кондитерських виробів зменшилася, а хлібобулочних відповідно збільшилася на 0,9 пп.

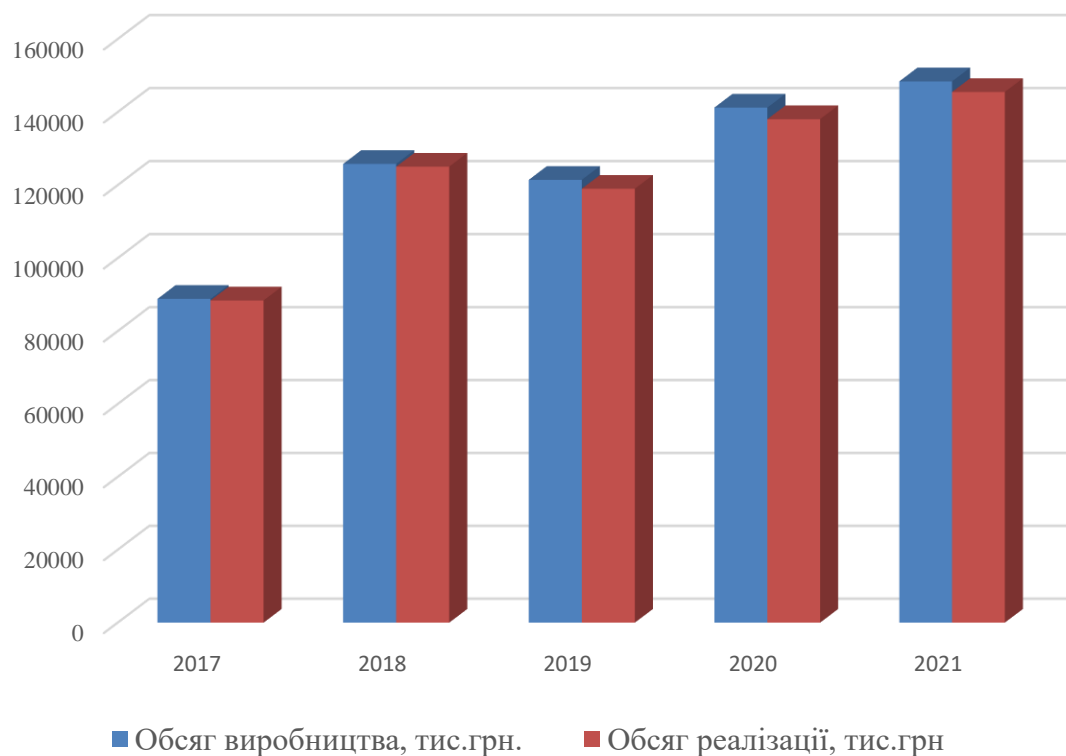

Рисунок 2.1 – Динаміка обсягів виробництва та реалізації продукції

З рисунка 2.1 видно, що за останні п'ять років на підприємстві спостерігається тенденція до збільшення виробництва і реалізації. Для порівняльного аналізу обсягів виробництва і реалізації продукції складено таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка обсягів виробництва та реалізації продукції

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг виробництва, тис.грн.	88842,2	125797,8	121422	141221	148405
Обсяг реалізації, тис.грн	88398	125043	118994	138046	145499
Відсоток реалізованої продукції,%	99,5	99,4	98	97,8	98

З табл. 2.6 видно, що на протязі 2017-2021 рр. відсоток реалізованої продукції зменшується з 99,5 у 2017 році до 98 у 2021 році. Це пояснюється незадовільною роботою відділу збуту і якістю продукції (брак).

2.2.2 Аналіз чисельності персоналу

Ефективність функціонування підприємств найбільшою мірою залежить від забезпечення їх професійними і кваліфікованими кадрами. Динаміка чисельності персоналу наведена в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка чисельності персоналу

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Середньооблікова чисельність персоналу, осіб	446	366	365	370	377
Δ^6 , осіб	-	-80	-81	-76	-69
$T_{пр}$, %	-	-18	-18,2	-17	-15,5
$\overline{\Delta}$, осіб	-17				
$\overline{T}_{пр}$, %	-4,1				
з них: робітників	397	325	323	333	342
Δ , осіб	-	-72	-74	-64	-55
$T_{пр}$, %	-	18,1	-18,6	-16,1	-13,9
$\overline{\Delta}$, осіб	-14				
$\overline{T}_{пр}$, %	-3,7				

За даними таблиці 2.7 та рисунку 2.2 видно, що середньооблікова чисельність працівників зменшилася з 446 осіб у 2017 році до 377 осіб у 2021 році, а чисельність робітників з 397 осіб до 342 осіб.

Чисельність персоналу зменшилася на 69 осіб (15,5%), а робітників на 55 осіб (13,9%). Середньооблікова чисельність працюючих щорічно зменшувалася на 17 осіб (4,1%), а робітників на 14 осіб (3,7%).

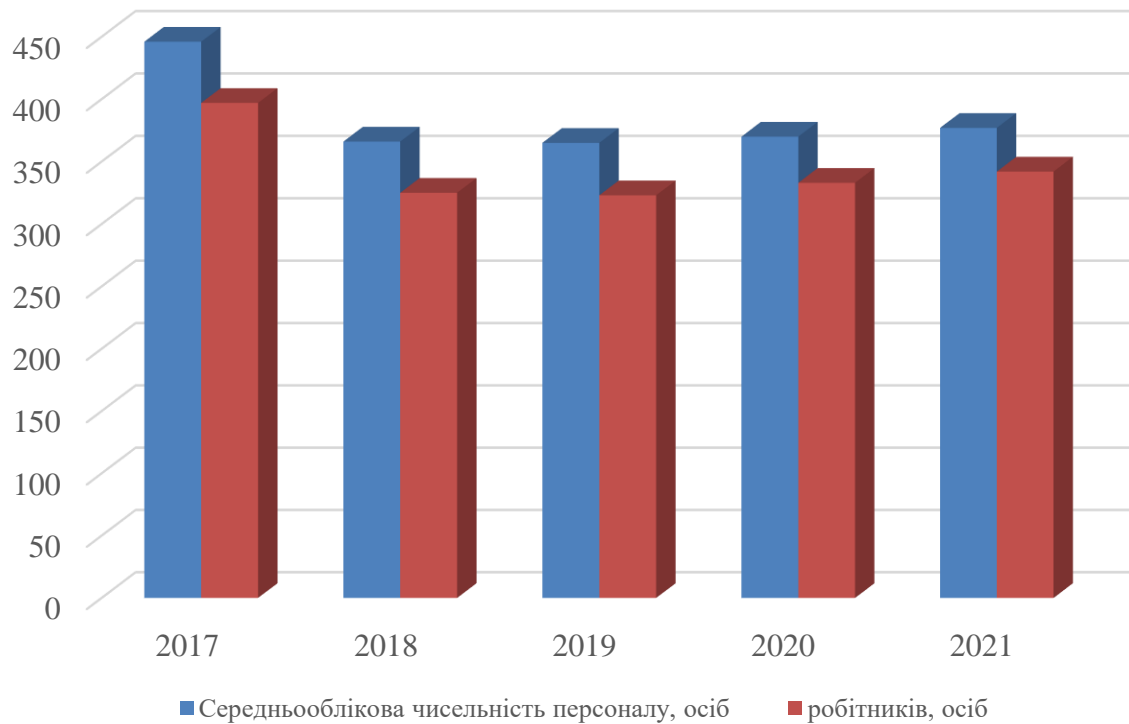

Рисунок 2.2 – Динаміка чисельності персоналу

Дані для аналізу чисельності персоналу у звітному періоді наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз чисельності персоналу, осіб

Показники	Роки		До 2020 року		Структура, %		+/-, п.п.
	2020	2021	+/-	%	2020	2021	
1	3	4	5	6	7	8	9
Середньооблікова чисельність працюючих	370	377	7	1,9	100	100	-
У тому числі: робітників	333	342	9	2,7	90	90,7	0,7
Інших категорій персоналу	37	35	-2	-5,4	10	9,3	-0,7

Як можна побачити з табл. 2.8 середньооблікова чисельність працюючих у 2021 році була 377 осіб, що на 7 осіб (1,9%) більше, ніж у попередньому 2020 році. Це пояснюється збільшенням численності робітників на 9 осіб (2,7%) і

зменшенням робітників інших категорій на 2 особи (5,4%). Зміна чисельності вплинула на структуру персоналу підприємства. Питома вага робітників збільшилась на 0,7 п.п.

2.2.3 Аналіз продуктивності праці

Продуктивність праці це ефективність трудових витрат. Підвищення продуктивності праці характеризує економію сукупної праці. Дані динаміки продуктивності праці у звітному періоді наведені в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка продуктивності праці

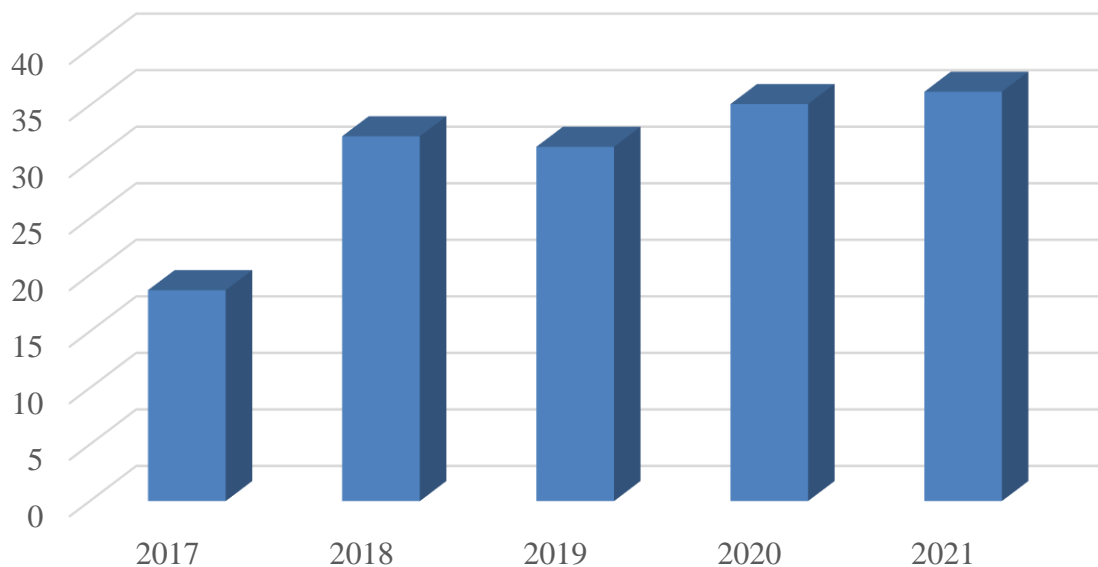
Показник	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Продуктивність праці робітника, тис.грн./міс.	18,65	32,26	31,33	35,11	36,2
Δ , тис.грн./міс.	-	13,61	12,68	16,46	17,55
$T_{пр}$, %	-	73	68	88,3	94,1
$\bar{\Delta}$, тис.грн./міс	4,39				
$\bar{T}_{пр}$, %	18				

На протязі досліджуваного періоду (табл. 2.9) продуктивність праці робітника збільшувалася з 18,65 тис. грн/міс у 2017 році до 36,2 тис.грн/міс у 2021 році, таким чином збільшення склало 17,55 тис. грн/міс або 94,1%. Середньорічне збільшення склало 4,39 тис .грн /міс (18%).

Таблиця 2.10 – Аналіз продуктивності праці

Показники	Од. вим.	Роки		Відхилення	
		2020	2021	+/-	%
1. Обсяг виробництва продукції	тис.грн	140291	148405	7188	5,1
2. Середньооблікова чисельність робітників	осіб	333	342	9	2,7
3. Продуктивність праці робітника	тис.грн/міс.	35,11	36,2	1,09	3,1

Графічно динаміка продуктивності праці робітника представлена на рисунку 2.3.

Продуктивність праці робітника, тис.грн./міс.

Рисунок 2.3 – Динаміка продуктивності праці робітника

Як свідчать дані табл. 2.10, продуктивність праці робітника у 2020 році склала 35,11 тис.грн/міс., а в 2021 році 36,2 тис. грн/міс., що на 1,09 тис. грн/міс. (3,1%) більше ніж у 2020 році.

Визначимо, яким чином збільшення продуктивності праці одного робітника і чисельності вплинули на обсяг виготовленої продукції [18,19]:

$$\pm\Delta Q_{\text{пп}} = \pm\Delta\text{ПП} \times \text{Ч}_6 \times 12, \quad (2.3)$$

$$\pm\Delta Q_{\text{ч}} = \pm\Delta\text{Ч} \times \text{ПП}_{\text{зв}} \times 12, \quad (2.4)$$

$$\pm\Delta Q = \pm\Delta Q_{\text{пп}} \pm \Delta Q_{\text{ч}}, \quad (2.5)$$

де: $\pm\Delta Q$ – зміна обсягу продукції, тис.грн;

$\pm\Delta Q_{\text{пп}}$, $\pm\Delta Q_{\text{ч}}$ – зміна обсягу продукції за рахунок зміни продуктивності праці і чисельності робітників, тис.грн;

$\pm\Delta\Pi\Pi$ – зміна продуктивності праці одного робітника, тис.грн/міс.;

$\pm\Delta\text{Ч}$ – зміна чисельності робітників, осіб;

Ч_6 – чисельність робітників у 2020 році, осіб;

$\Pi\Pi_{\text{зв.}}$ – продуктивність праці робітника у 2021х році, т/міс.

За формулами (2.3) - (2.5) обчислимо відхилення

$$1,09 \times 12 = 3278,4 \text{ тис. грн};$$

$$9 \times 36,2 \times 12 = 3909,6 \text{ тис.грн};$$

$$3278,4 + 3909,6 = 7188,0 \text{ тис.грн.}$$

В результаті збільшення продуктивності праці на 1,09 тис.грн/міс. обсяг виробництва продукції збільшився на 3278,4 тис.грн, а за рахунок збільшення чисельності робітників на 9 осіб обсяг збільшився на 3909,6 тис.грн.

2.2.4 Аналіз заробітної плати

Дані аналізу динаміки фонду оплати праці і середньої заробітної плати наведені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 Аналіз динаміки фонду оплати праці і середньої заробітної плати

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6
Фонд оплати праці, тис.грн	14959	12934	16495	23249	24904
Δ^6 , тис.грн.	-	-2025	1536	8290	9945
T^6 пр, %	-	-13,5	10,3	55,4	66,5

Кінець табл. 2.11					
$\bar{\Delta}$, тис.грн.	2486				
$\bar{T}_{пр}$, %	13,6				
Середня заробітна плата робітника, грн./міс.	3140	3316,4	4255,7	5818,1	6068,3
Δ^b , т/міс.	-	176,4	1115,7	2678,1	2928,3
$T_{пр}^b$, %	-	5,6	35,5	85,3	93,3
$\bar{\Delta}$, т/міс	732,1				
$\bar{T}_{пр}$, %	17,9				

Фонд оплати праці на протязі п'яти років збільшувався з 14959 тис.грн у 2017 році до 24904 тис.грн у 2021 році. На рис. 2.4 наведено динаміку середньої заробітної плати робітника

Рисунок 2.4 – Динаміка середньої заробітної плати робітника

Згідно рис. 2.4 аналогічна тенденція спостерігається і в динаміці середньої заробітної плати. В 20018 році вона збільшилася в порівнянні з

базисним роком на 2928,3 грн./міс. (93,3%), а в середньому за рік на 732,1 грн./міс. (17,95%). Дані для аналізу використання фонду оплати праці у 2021 році наведено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз фонду оплати праці

Показники	Роки		Відхилення	
	2020	2021	+/-	%
Фонд оплати праці, тис.грн	23249	24904	1664	7,2
Чисельність робітників, осіб	333	342	9	2,7
Середня заробітна плата, грн./міс	5818,1	6068,3	250,2	4,3

Фонд оплати праці у 2021 році 24904 тис.грн, що на 19860 тис.грн (7,2 %) більше. Чисельність робітників збільшилася на 9 осіб (2,7%), а середня заробітна плата на 250,2 грн./міс. (4,3%). Вплив зміни середньої заробітної плати і чисельності на фонд заробітної плати визначається методом абсолютних різниць за формулами [18,19]:

$$\pm\Delta\PhiЗП_{зп}=\pm\DeltaЗП\times\mathcal{C}_6, \quad (2.6)$$

$$\pm\Delta\PhiЗП_{ч}=\pm\Delta\mathcal{C}\timesЗП_{зв}, \quad (2.7)$$

$$\pm\Delta\PhiЗП_{зп}\pm\Delta\PhiЗП_{ч}=\pm\Delta\PhiЗП, \quad (2.8)$$

де $\pm\Delta\PhiЗП$ – загальна зміна фонду оплати праці, тис. грн;

$\pm\Delta\PhiЗП_{зп}$ і $\pm\Delta\PhiЗП_{ч}$ – зміна фонду оплати праці в результаті зміни чисельності та відповідно середньої заробітної плати, тис. грн;

$\pm\DeltaЗП$ і $\Delta\mathcal{C}$ – зміна середньої заробітної плати і чисельності у 2021 році в порівнянні з 2020 роком;

\mathcal{C}_6 – чисельність робітників у 2020 році, осіб;

$ЗП_{зв}$ – середня заробітна плата у 2021 році, грн .

Відхилення визначимо за формулами (2.6) – (2.8):

$$250,2 \times 333 \times 12 = 999,8 \text{ тис. грн};$$

$$9 \times 6068,3 \times 12 = 664,2 \text{ тис. грн};$$

$$999,8 + 664,2 = 1664 \text{ тис. грн.}$$

Фонд оплати праці робітників збільшився на 1664 тис.грн (7,2%). В результаті збільшення середньої заробітної плати на 250,2 грн/міс (4,3%) фонд збільшився на 999,8 тис.грн, а за рахунок збільшення чисельності на 9 осіб (2,7%) фонд збільшився на 664,2 тис.грн.

Для того, щоб не було перевитрат фонду оплати праці і не підвищувалася собівартість продукції необхідно щоб темп зростання продуктивності праці випереджав темп зростання оплати праці. Співвідношення між темпом зростання заробітної плати і продуктивності праці визначається за допомогою коефіцієнта випередження ($K_{\text{вип}}$), який розраховується за формулою:

$$K_{\text{вип}} = I_{\text{зп}} : I_{\text{пп}}, \quad (2.9)$$

де $I_{\text{зп}}$ і $I_{\text{пп}}$ – відповідно індекс заробітної плати і продуктивності праці.

Індекс заробітної плати визначається як відношення середньої заробітної плати у звітному періоді (до заробітної плати в базисному періоді Аналогічним образом розраховується індекс продуктивності праці. Результати розрахунків наведено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз продуктивності праці і заробітної плати

Показники	Роки		Темпи зростання
	2020	2021	
Продуктивність праці, грн./міс.	35,11	36,2	1,03
Середня заробітна плата, грн. /міс.	5818,1	6068,3	1,04

За формулою (2.9) коефіцієнт випередження:

$$1,04:1,03=1,01$$

На підприємстві темп зростання середньої заробітної плати випереджає темп зростання продуктивності праці на 1%.

2.2.5 Аналіз стану та ефективності використання основних та оборотних засобів

Дані для аналізу стану основних засобів у 2021 році наведено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Аналіз стану основних засобів

Показники	2021 рік		Відхилення	
	На початок	На кінець	+/-	%
Основні засоби, тис.грн	22153	21657	-496	-2,2
Первісна вартість, тис.грн	49605	51074	1469	3,0
Знос, тис.грн	27452	29417	1965	7,2
Залишкова вартість, тис.грн	22153	21657	-496	-2,2
Коефіцієнт зносу,%	55,3	57,6	2,3	
Коефіцієнт придатності,%	44,7	42,4	-2,3	

За даними таблиці 2.14 первісна вартість основних засобів підприємства на початок 2021 року склала 22153 тис.грн, а на кінець 21657 тис.грн, що на 496 тис.грн або 2,2% менше. Так як збільшилися первісна вартість основних засобів та знос відповідно на 1469 тис.грн або 3,0% і на 1965 тис.грн або 7,2% зменшилася залишкова вартість на 496 тис.грн або 2,2%. Стан основних засобів характеризують коефіцієнти зносу і придатності. Згідно розрахунку цих показників зношеність основних засобів на кінець звітного періоду склала 57,6%, що 2,3 п.п. більше ніж на початок.

Ефективність використання основних засобів характеризують: фондоддача і фондоємність (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15 – Аналіз ефективності використання основних засобів

Показник	2021 рік		Відхилення +/-
	На початок	На кінець	
Обсяг виготовленої продукції, тис.грн.	138046	145499	7453
Основні засоби, тис.грн	22153	21657	-496
Фондовіддача, грн	6,23	6,72	0,49
Фондоємність, грн	0,16	0,15	-0,01

На 1 грн основних засобів припадає виготовлена продукції на суму 6,72 грн, що на 0,49 грн більше ніж на початок року (таблиця 2.15).

Таблиця 2.16 – Використання оборотних засобів

Показник	На початок		На кінець		Відхилення		
	тис.грн	%	Тис.грн	%	+/-	%	п.п.
Виробничі запаси	2448	31,9	3508	68,1	1060	43,3	36,2
Незавершене виробництво	5061	65,9	1408	27,4	-3653	-72,2	-38,5
Готова продукція	161	2,1	197	3,8	36	22,4	1,7
Товари	13	0,1	35	0,7	22	2,7р.	0,6
Разом	7683	100	5148	100	-2535	-35,5	-

Вартість оборотних засобів, згідно таблиці 2.16 на кінець звітної періоду зменшилася на 2535 тис.грн (35,5%) за рахунок значного зменшення незавершеного виробництва (3653 тис.грн або 38,5%). Це знайшло відображення і в структурі оборотних засобів. Так збільшилася питома вага виробничих запасів на 36,2 пп, а незавершеного виробництва зменшилася на 38,5 пп.

2.2.6 Аналіз собівартості

Собівартість продукції відображаючи рівень витрат на виготовлення та збут продукції характеризує ступінь використання всіх ресурсів підприємства [20,21].

Вихідні дані для аналізу наведено у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Операційні витрати

Показник	2020 р.		2021 р.		Відхилення		
	Тис.грн.	%	Тис.грн.	%	+/-	%	П.п.
Матеріальні витрати	92675	66,9	102184	62,4	9509	10,3	-4,5
Виплати на оплату праці	23249	16,8	31475	19,2	8226	35,4	2,4
Відрахування на соціальні заходи	4698	3,4	6545	4,0	1847	39,3	0,6
Амортизація	2299	1,7	2259	1,3	-40	-1,7	-0,4
Іншу операційні витрати	15558	11,2	21229	13,1	5671	36,5	1,9
Разом	138479	100	163692	100	25213	18,2	-

Операційні витрати у звітному періоді збільшилися з 138479 тис.грн у 2020 році до 163692 тис.грн у 2021 році, тобто на 25213 тис.грн (18,2%). Це пояснюється збільшенням витрат по усім елементам, крім амортизації, яка зменшилася на 40 тис.грн (1,7%). В структурі теж зміни. Зменшилася питома вага матеріальних витрат на 4,5 п.п. і амортизації на 0,4 п.п. Збільшилася питома вага виплат на оплату праці на 2,4 п.п., відрахувань на соціальні заходи на 0,6 п.п. і інших операційних витрат на 1,9 п.п.

Таблиця 2.18 – Витрати на 1 грн реалізованої продукції.

Показник	Рік		Відхилення	
	2020	2021	+/-	%
Виручка від реалізації, тис.грн	138046	145499	7453	5,4
Операційні витрати	138479	163692	25213	18,2
Витрати на 1 грн, грн	1	1,13	0,13	13

Згідно даних таблиці 2.18 витрати на одну гривню реалізованої продукції за попередній період становлять 1 грн, а за звітний 1,13 грн. Витрати збільшилися на 13% завдяки тому, що темпи збільшення операційних витрат випередили темпи зростання виручки від реалізації.

2.2.7 Аналіз доходу, прибутку на рентабельності

Дохід є основним джерелом покриття здійснених підприємством витрат і формування прибутку. Динаміка цих показників графічно представлена на рисунку 2.5.

Таблиця 2.19 – Динаміка прибутку, тис.грн.

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Чистий дохід (виручка) від реалізації	88398	125043	118994	138046	145499
Собівартість реалізованої продукції	67290	86423	89210	102553	107134
Валовий прибуток від реалізації	21108	38620	39784	35493	38365
Чистий фінансовий результат прибуток(збитки)	-3272	9400	1845	220	-10846

За даними таблиці 2.19 чистий дохід (виручка) від реалізації на підприємстві збільшувався з 88398 тис.грн в 2017 році до 145499 тис.грн, у 2021 році. Аналогічна тенденція спостерігається і у валового прибутку, який збільшився з 21108 тис.грн до 38365 тис.грн. У 2018-2020 рр. діяльність підприємства була прибуткова, а у 2017 і 2021 рр. збиткова.

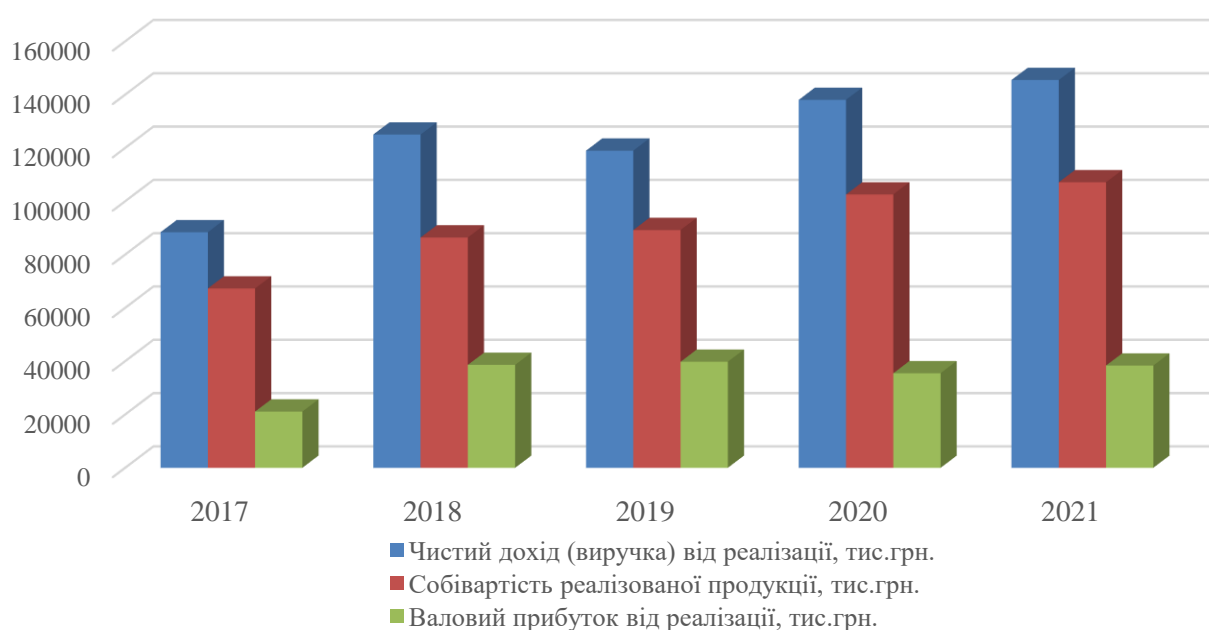

Рисунок 2.5 – Динаміка чистого доходу, собівартості і валового прибутку

Прибуток, характеризуючи перевищення надходжень над витратами, відображає мету діяльності підприємства і використовується як головний показник її результативності [21]. Аналіз прибутку у звітному періоді наведено в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз прибутку у звітному періоді

Показник	Роки		Відхилення	
	2020	2021	Тис.грн	%
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації	138046	145499	7453	5,4
Собівартість реалізованої продукції	102553	107134	4581	4,5
Валовий прибуток	35493	38365	2872	8,1
Адміністративні витрати	5046	6032	986	19,5
Витрати на збут	28967	36291	7324	25,3
Інші операційні доходи	2135	2630	495	23,2
Інші операційні витрати	2890	9217	6327	3,2 р.
Прибуток від операційної діяльності	725	-10545	-11270	
Інші фінансові доходи	6	5	-1	-16,7
Інші доходи	-	85	85	100
Фінансові витрати	235	385	150	63,8
Інші витрати	46	6	-40	-87,0
Прибуток до оподаткування	450	-10846	-10396	
Витрати з податку	-230	-	-230	
Чистий фінансовий результат	220	-10846	-11066	

Згідно таблиці 2.20 валовий прибуток у 2020 році 35493 тис.грн, а в 2021 р. 38365 тис.грн, що на 2872 тис.грн (8,1%) більше.

В результаті збільшення адміністративних витрат на 986 тис.грн (19, 5%), витрат на збут на 7324 тис.грн (25,3%) і інших операційних витрат на 6327 тис.грн (3,2%) прибуток від операційної діяльності зменшився на 11270 тис.грн. З урахуванням фінансових витрат збитки у звітному періоді склали 10846 тис.грн. Тобто діяльність підприємства у звітному періоді була збиткова.

2.2.8 Аналіз фінансового стану

За річною звітністю ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод» розраховано показники рентабельності продажів, операційної діяльності, власного та позикового капіталів, а також оборотних і необоротних активів. Результати розрахунків представлено у таблиці 2.21.

Таблиця 2.21 – Показники рентабельності

№	Коефіцієнти рентабельності	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Продажів	-0.037	0.089	0.19	0.003	-0.075
2	Операційної діяльності	-0.018	0.114	0.020	0.006	-0.074
3	Капіталу	-0.096	0.271	0.049	0.005	-0.239
4	Власного капіталу	-0.310	0.656	0.086	0.009	-0.534
5	Позикового капіталу	-0.143	0.484	0.124	0.013	-0.465
6	Необоротних активів	-0.136	0.398	0.080	0.009	-0.449
7	Оборотних активів	-0.323	0.848	0.129	0.011	-0.512

Так, протягом 2017-2021 років коефіцієнт рентабельності продажів коливався, але загалом мав тенденцію до зниження. У 2021 році показник був від'ємним, а також меншим на 0,077 ніж у минулому році і на 0,038 ніж у базовому. Тобто підприємство упродовж останнього року дослідження понесло значні збитки.

Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод» графічно представлено на рисунку 2.6.

У період з 2018 року по 2021 рік коефіцієнти рентабельності власного та позикового капіталів знижувались і набули від'ємних значень, що говорить про неефективне використання коштів, вкладених у виробництво.

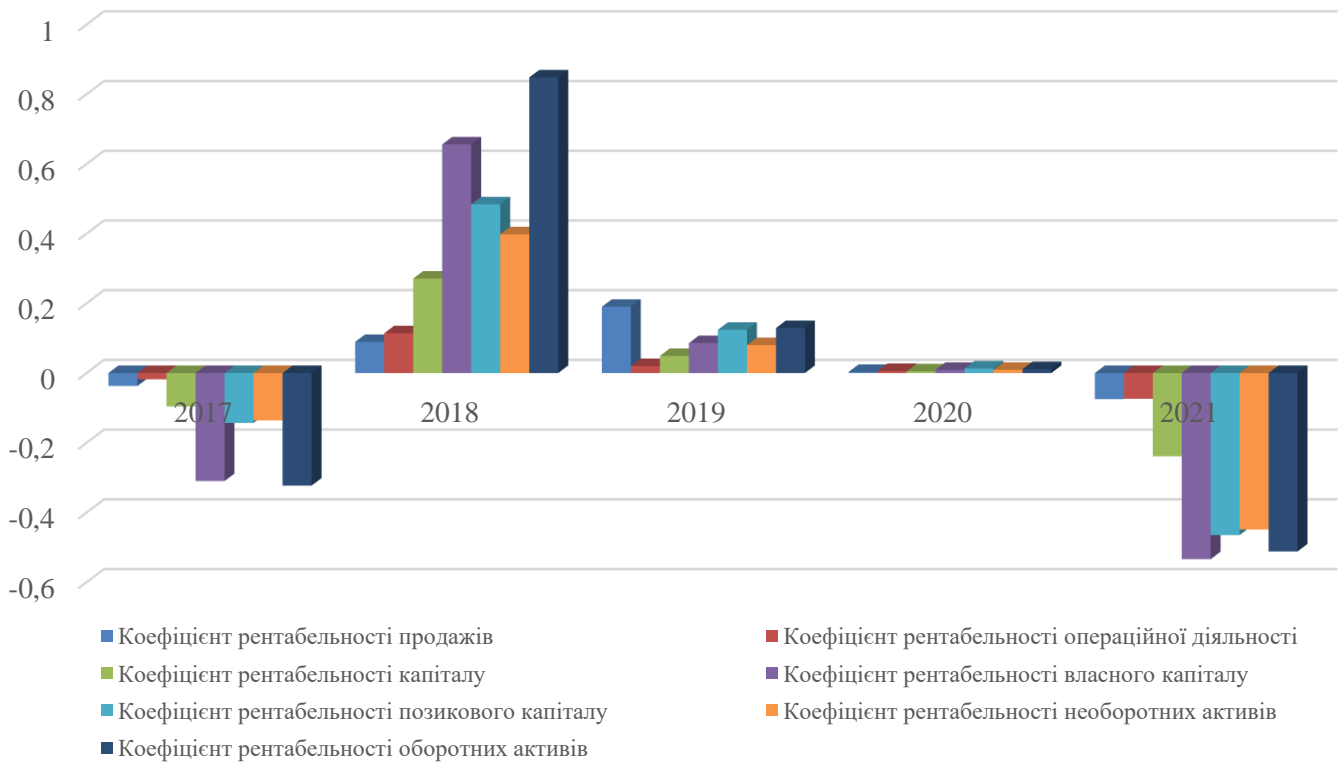

Рисунок 2.6 – Динаміка показників рентабельності

Схожа тенденція спостерігається у динаміці коефіцієнтів оборотних та необоротних активів. У 2021 році показники склали -0.512 та 0.449 відповідно. Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності у 2021 році також набув від'ємного значення, що свідчить про неефективне ведення господарської діяльності ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод».

Наступний етап аналізу фінансового стану – дослідження показників ліквідності. Результати розрахунку представлено у таблиці 2.22.

Таблиця 2.22 – Показники ліквідності

№	Коефіцієнт	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт покриття	0.386	0.493	0.782	0.908	0.728
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.482	0.592	0.914	1.036	0.847
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.004	0.034	0.043	0.027	0.023
4	Чистий оборотний капітал. тис.грн.	-10909	-7644	-1342	657.5	-3833

Динаміку показників ліквідності ілюструє рисунок 2.7.

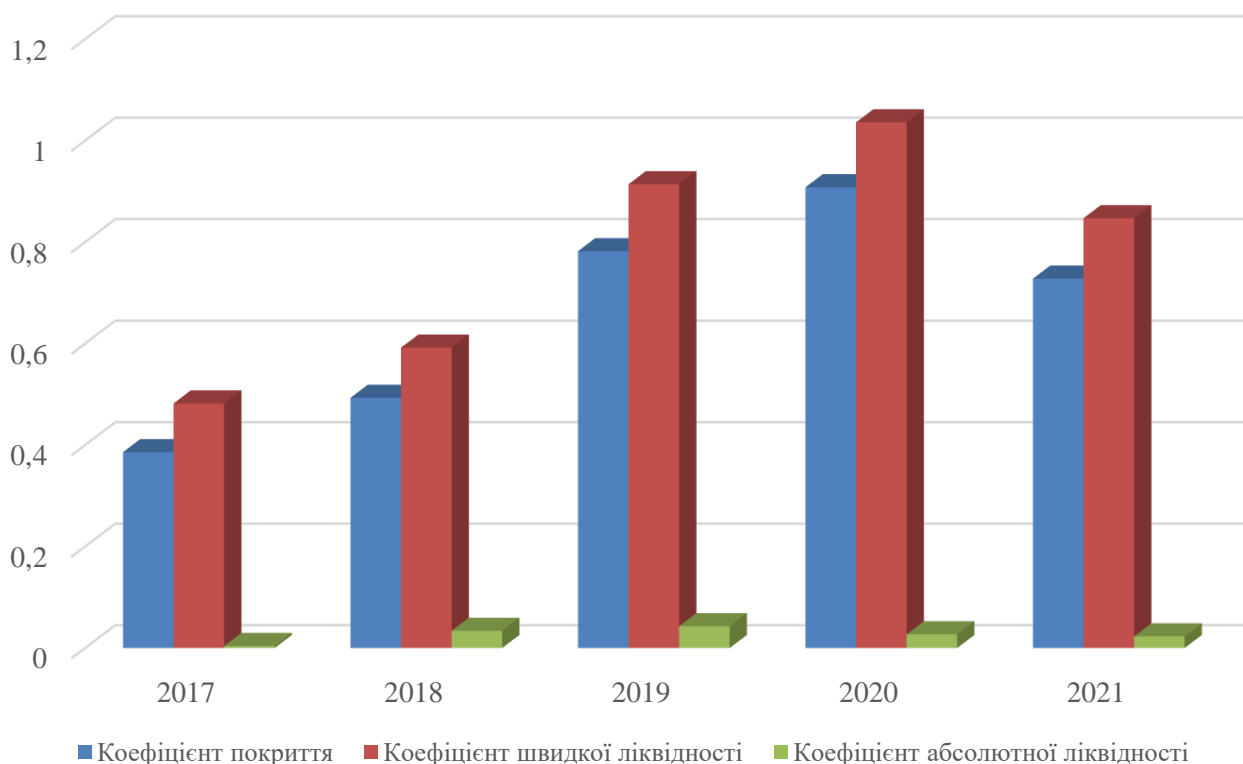

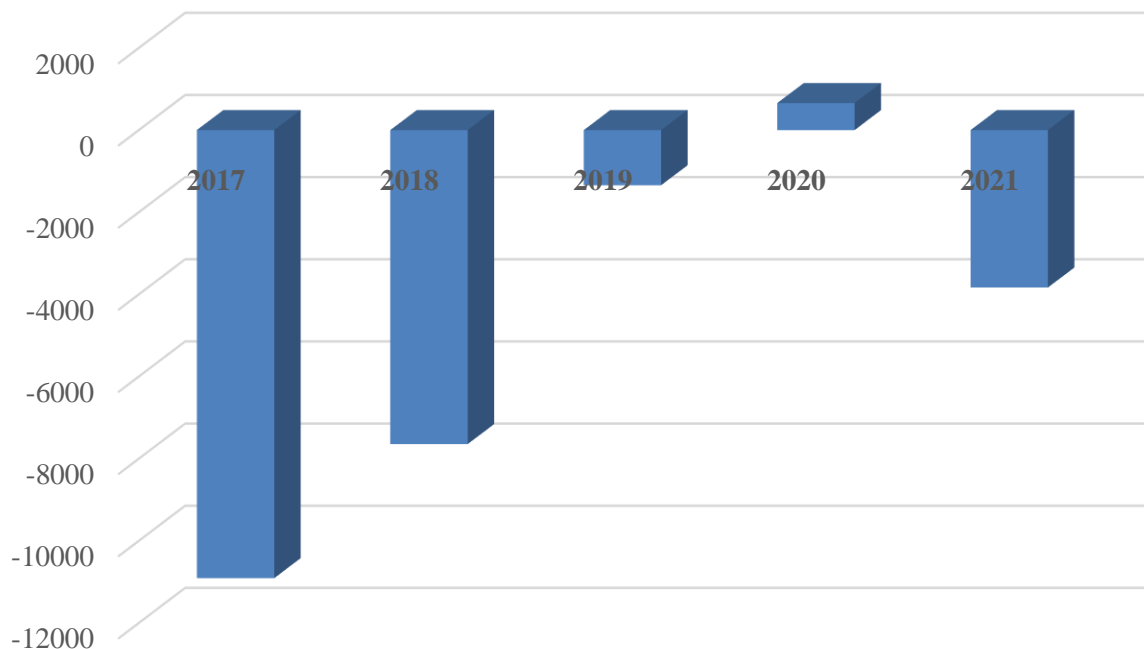
Рисунок 2.7 – Динаміка показників ліквідності

Коефіцієнт покриття упродовж 2017-2020 років має позитивну тенденцію. проте у 2021 році він складає 0.728. що на 0.181 менше минулорічного значення. але на 0.341 більше базового. Так як значення даного показника впродовж усього аналізованого періоду не перевищують «1». поточні активи лише частково покривають поточні пасиви. що свідчить про нездатність ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод» здійснити повний розрахунок за наявними зобов'язаннями.

Коефіцієнт швидкої ліквідності до 2020 року також має позитивну тенденцію. але у 2021 році у порівнянні з минулим знижується на 0.189 і складає 0.847. Така картина підтверджує попередньо зроблений висновок. обсягу грошових коштів та дебіторської заборгованості недостатньо для розрахунку за поточними зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності упродовж останніх двох років дослідження зменшується та у 2021 році складає 0.023.

Увесь період дослідження значення показника не перевищують рекомендовану відмітку у 0.2, що свідчить про наявність у підприємства чітких ознак неплатоспроможності. Рисунок 2.8 відображає динаміку чистого оборотного капіталу.

Чистий оборотний капітал. тис.грн.

Рисунок 2.8 – Динаміка чистого оборотного капіталу

Можна побачити з рис. 2.8, що до 2020 року чистий оборотний капітал поступово зростає. але у 2021 році стрімко знижується до (-3833) тис.грн., що менше минулорічного значення на 4490 тис.грн., але більше базового на 7076 тис.грн. Це говорить про нездатність підприємства погасити власні короткострокові зобов'язання та відсутність резервів для розширення сфери господарювання у даний момент часу.

У таблиці 2.23 представлено результати розрахунку показників фінансової стійкості ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод».

Графічно динаміку вищевказаних показників зображено на рисунок 2.9.

З результатів дослідження. коефіцієнт автономії має позитивну тенденцію до 2020 року. проте у 2021 році встановлюється на рівні 0.448. що на 0.118 менше минулорічного значення. але на 0.14 більше базового. Норматив для даного показника – >0.5 .

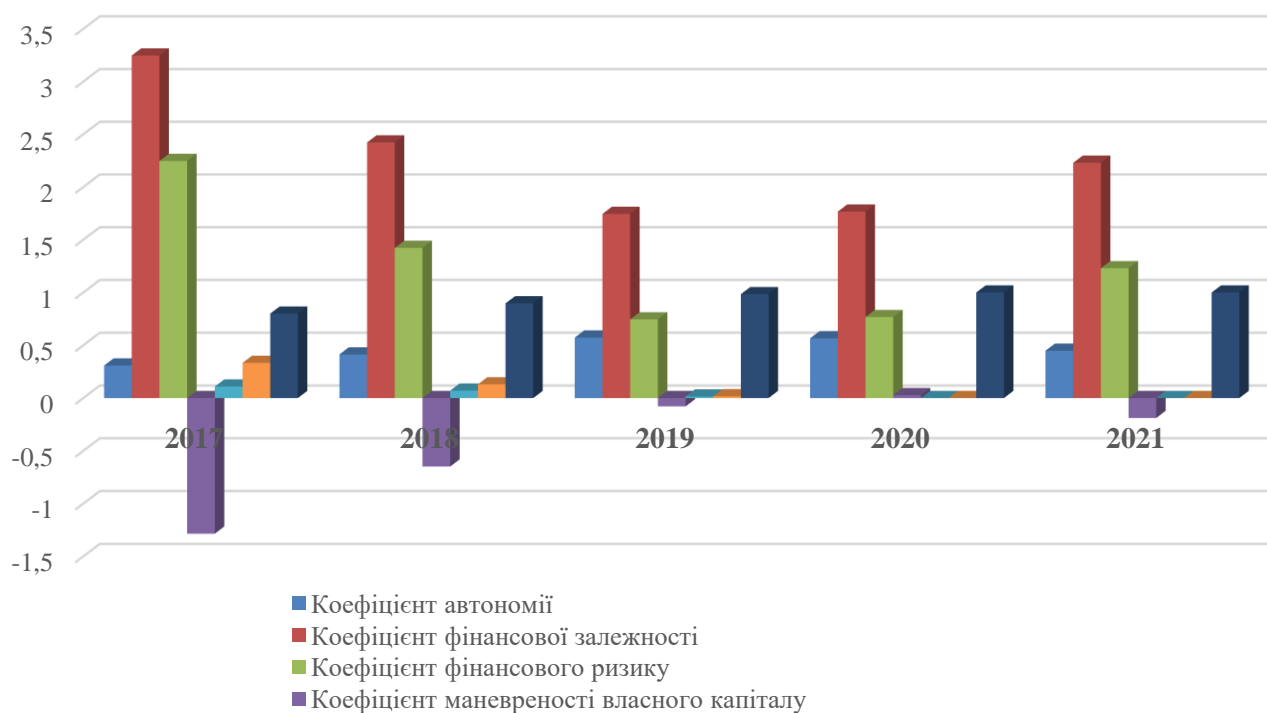

Рисунок 2.9 – Динаміка показників фінансової стійкості

Тобто підприємство могло самостійно фінансувати свою господарську діяльність у 2019-2020 роках, проте у 2021 році – таку здатність було втрачено.

Таблиця 2.23 – Показники фінансової стійкості

№	Коефіцієнт	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт автономії	0.308	0.413	0.573	0.566	0.448
2	Коефіцієнт фінансової залежності	3.247	2.423	1.745	1.767	2.230
3	Коефіцієнт фінансового ризику	2.247	1.423	0.745	0.767	1.230
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1.285	-0.649	-0.079	0.027	-0.189
5	Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	0.109	0.070	0.015	0.000	0.000
6	Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0.333	0.130	0.017	0.000	0.000
7	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	0.800	0.897	0.984	1.000	1.000

Коефіцієнт фінансового ризику у 2021 році складає 1.230 та перевищує нормативне значення (<1). ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод» збільшило ступінь власної залежності від позикових коштів та стало фінансово нестійким. Показник маневреності власного капіталу лише у 2020 році набув позитивного значення, але уже у 2021 році складає (-0.189), тобто мобільність власного капіталу значно погіршилась.

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел упродовж всього періоду дослідження зростає з 0.8 у 2017 році до 1 у 2021 році. Норматив для даного показника – >0.4 . Фінансова залежність підприємств знижується впродовж 2017-2020 років, проте у 2021 році зростає до відмітки 2.23, що на 0.463 більше минулорічного значення, але в цілому лишається у межах норми – максимально наближене до 2.

Кінцевий етап аналізу фінансового стану підприємства – оцінка показників ділової активності, результати розрахунку яких представлено у таблиці 2.24.

Таблиця 2.24 – Показники ділової активності.

№	Коефіцієнт	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт оборотності активів	2.583	3.603	3.185	4.017	3.211
2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5.799	9.626	10.613	12.365	7.520
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14.52 4	20.128	14.073	14.413	10.316
4	Строк погашення дебіторської заборгованості, дн.	25.1	18.1	25.9	25.3	35.4
5	Строк погашення кредиторської заборгованості, дн.	62.9	37.9	34.4	29.5	48.5
6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1.832	2.082	1.963	2.158	2.128

Рисунок 2.10 графічно демонструє динаміку показників ділової активності ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод».

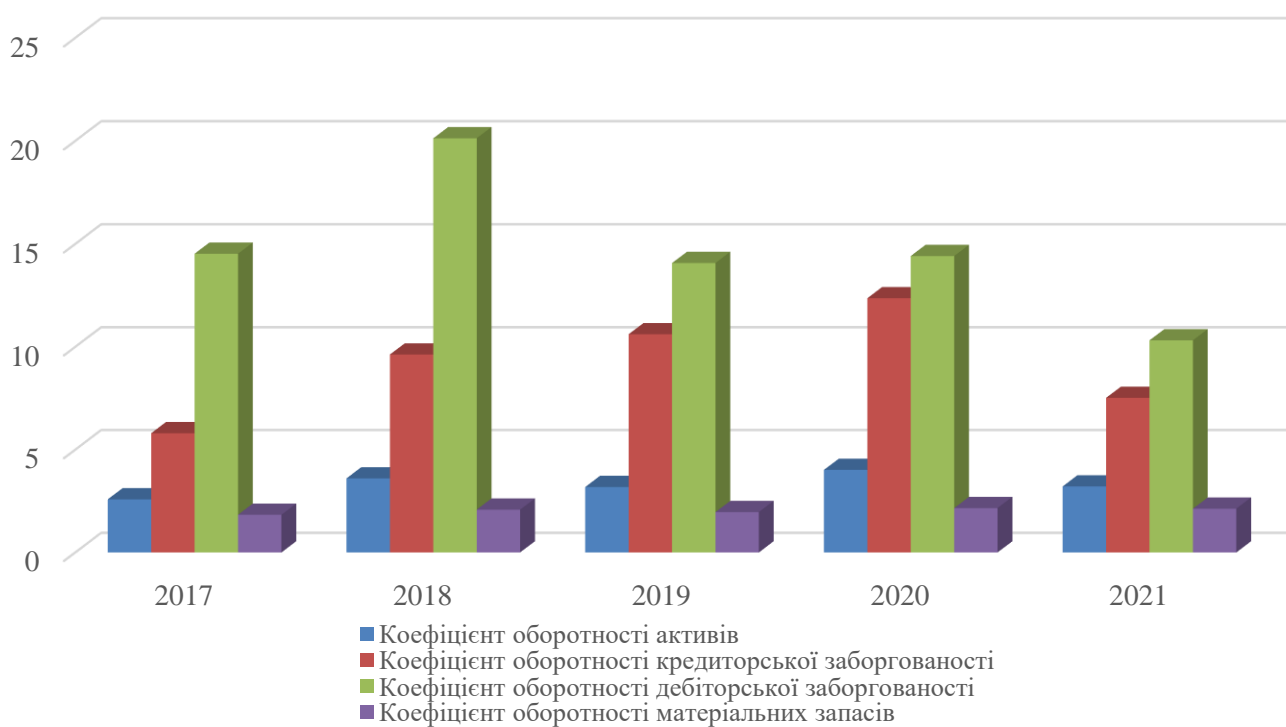

Рисунок 2.10 – Динаміка показників ділової активності

Ефективність використання активів до 2020 року стабільно зростає. Проте у 2021 році встановлюється на рівні 3.211, що на 0.806 менше за минулорічне значення. Коефіцієнти оборотності дебіторського та кредиторської заборгованості у 2021 році становлять 10.316 та 7.52, що на 4.096 та 4.846 менше значень минулого року відповідно. Це свідчить про зменшення обсягів дебіторської заборгованості та збільшення боргів перед кредиторами.

Показник оборотності матеріальних запасів підприємства у 2021 році становить 2.128, що на 0.03 менше минулорічного рівня, проте на 0.296 більше базового значення. Загалом попит на готову продукцію підприємства упродовж 5 років дослідження зростає, але у порівнянні з 2020 роком спостерігається незначне зниження.

Динаміку строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей ілюструє рисунок 2.11. Так строки погашення дебіторської заборгованості загалом зростають з 25 дн. у 2017 році до 35 дн. у 2021 році. При цьому сума боргу клієнтів підприємства також зростає до 14104 тис.грн. у звітному році.

Термін погашення кредиторської заборгованості скорочуються з 63 дн. у базовому році до майже 49 дн. у 2021 році. Сума боргових зобов'язань підприємства перед кредиторами при цьому зростає до 19349 тис.грн. у звітному періоді.

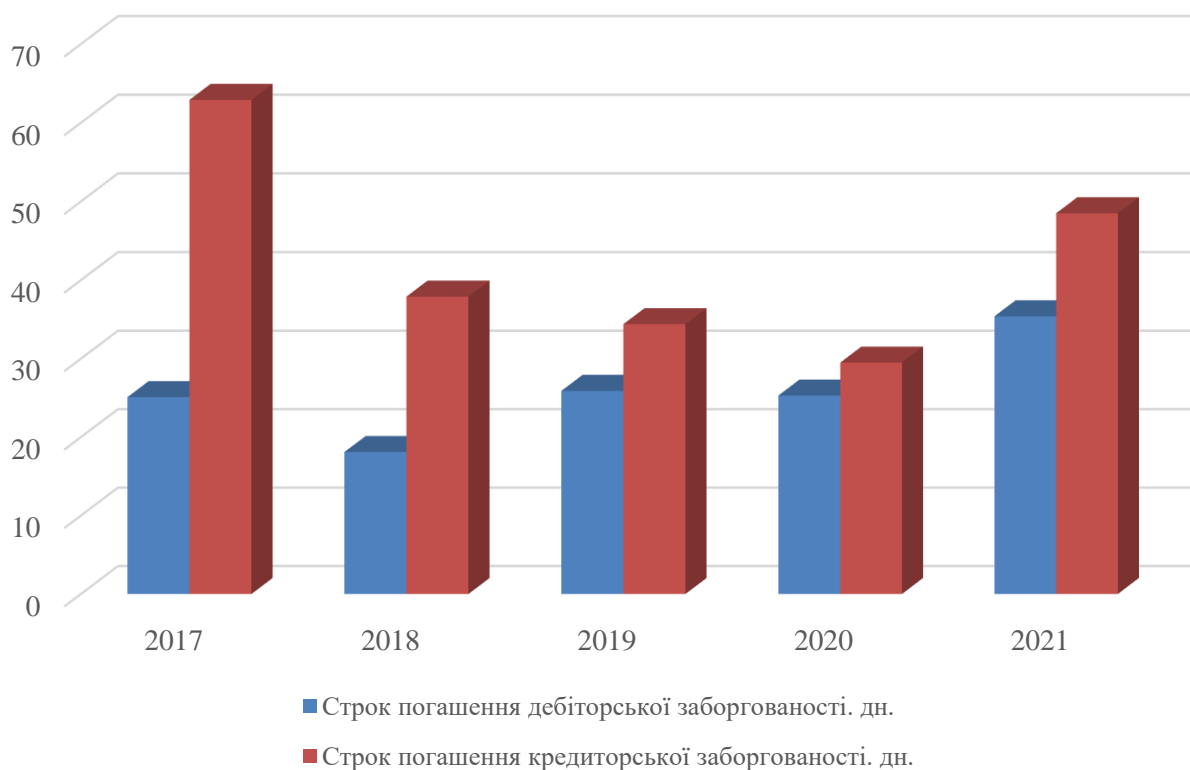

Рисунок 2.11 – Динаміка строків погашення заборгованостей

Фінансовий аналіз господарювання ПрАТ «Новоград-Волинський хлібозавод» показав нездатність підприємства фінансувати власне виробництво. зростання його залежності від позикових коштів та зниження попиту на готову продукцію у порівнянні з минулим роком. Наявні ознаки неплатоспроможності. активи компанії використовуються неефективно. змоги повноцінно розрахуватись за поточними зобов'язаннями немає. Обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей зростають.

3 ОБГРУНТУВАННЯ РІШЕНЬ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Виконаний аналіз дозволив виявити внутрішньовиробничі резерви підвищення ефективності діяльності підприємства і запропонувати наступні заходи.

3.1 Економія електроенергії

Економія електроенергії при скороченні холостої роботи конвеєрних ліній до 2 % від річного машинного часу визначається за формулою [20.21]:

$$W = P_K \cdot K_3 \cdot T \cdot 0.02 \quad (3.1)$$

де P_K – сумарна потужність електродвигунів конвеєрних ліній;

K_3 – коефіцієнт завантаження;

T – машинний час .

За формулою (3.1) виконуємо розрахунок:

$$2500 \cdot 0.6 \cdot 10 \cdot 0.02 = 300 \text{ кВт} \cdot \text{год}$$

Економію електроенергії визначимо як добуток економії електроенергії і тарифу:

$$E_1 = 1.68 \cdot 30 = 50.4 \text{ тис.грн}$$

3.2 Розширення ринку збуту продукції

В результаті аналізу, виконаного в розділі 2., встановлено, що на заводі реалізується 98% продукції. тому потрібно посилити заходи маркетингу з метою стабілізації та розширення ринку збуту. Цього можна досягти, якщо

привабити споживачів до своєї продукції через зниження цін, дегустацію продукції, особливо нової, рекламними заходами, допоміжними послугами у магазинах, прийманням заявок на виготовлення продукції до сімейних свят, інших якихось пам'ятних дат, упаковкою продукції, музичним супроводом у фірмових магазинах та ін.

В кваліфікаційній роботі пропонується реалізувати свою продукцію в м Звягель. Це дасть змогу отримати виручку від реалізації в розмірі 108 тис.грн.

3.3 Удосконалення методики ціноутворення

Проблема забезпечення ефективної діяльності хлібопекарських підприємств тісно пов'язана з питаннями ціноутворення, оскільки підприємства випускають соціально значущий продукт і прагнуть виробників нарощувати рентабельність продукції за рахунок зростання цін на хліб та хлібобулочні вироби стримується: по-перше, наявністю значної кількості конкурентів на ринку і, по-друге, “ціною питання” для населення.

Методика ціноутворення - це сукупність методів формування цін. Зараз при командно-адміністративних методах організації економіки ціни визначаються на підприємстві, тобто у виробництві, і часто до початку випуску продукції. Такий перехід, як правило, призводить до того, що за базу цін беруться витрати на виробництво, звідси – затратний метод ціноутворення. При такому підході до побудови цін ринок має дуже слабкий вплив на рівень і динаміку цін, лише в деяких випадках фіксуючи ступінь попиту на товар при конкретно встановленій ціні.

Пропонується використовувати “витратні” методи ціноутворення, а саме метод “витрати плюс прибуток”. Основний принцип методу полягає у додаванні до витрат на виробництво продукції певної суми прибутку, яку планує отримати підприємство. Величина цієї суми визначається рівнем рентабельності продукції.

Виробник переважно продає свій товар через посередників гуртовиків, роздрібних продавців. Відповідно, саме ці організації визначають кінцеву ціну для споживача. Через це кожен виробник зацікавлений у встановленні певного контролю над націнками. До того ж існують кілька способів підвищення валового прибутку виробника і серед них є такий спосіб, як зниження торговельної націнки. Саме він (поряд зі збільшенням обсягу збуту, зниженням витрат, підвищенням ринкової ціни на товари) є найбільш ефективним методом підвищення прибутку виробника.

3.4 Поліпшення діяльності служби збуту

В кваліфікаційній роботі пропонується дещо реформувати існуючу систему реалізації продукції. Так з торговельної мережі і фірмових магазинів нереалізована продукція стадії “хліб, що залежався” знову повертається на завод. Після переобліку ця продукція надходить у фірмові кіоски “Здешевлений хліб”. Такі дії служби збуту спричиняють зайві витрати підприємства, і, відповідно, продукція, яка потрапила в цю мережу, є вже не придатною для споживання. Доцільно нереалізовану продукцію з торговельної мережі і фірмових магазинів (кіосків) відвантажувати у фірмові кіоски “Здешевлений хліб”. Саме тут необхідно вести облік доставленої продукції і переоцінювати її, оскільки вона не повністю відповідає стандартним характеристикам даного товару. Вся продукція, яка залишилась не реалізованою у кіосках “Здешевлений хліб”, має бути облікована і відвантажена на переробку. При існуючій системі збуту нереалізована здешевлена продукція знову ж поверталась на підприємство і через відділ збуту була облікована і відправлена на переробку. Запропонована система збуту продукції дасть змогу підприємству зменшити витрати та транспортування нереалізованої продукції, збільшить шанси фірмової мережі реалізувати продукцію стадії “хліб, що залежався”. Товар цієї стадії теж користується попитом серед споживачів, особливо серед сільського населення і пенсіонерів, оскільки є дешевшим.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра поставлено та вирішено актуальне завдання обґрунтовано управлінські рішення підвищення ефективності діяльності підприємства.

Одержані результати дозволяють зробити такі висновки:

1. Досліджені основні теоретичні підходи щодо ефективності діяльності підприємства. Підвищення економічної ефективності виробництва полягає в тому, щоб кожна одиниця трудових, матеріальних і фінансових ресурсів забезпечувала істотне збільшення об'єму виробництва продукції і національного доходу. Відповідно до об'єктів визначення ефективності розподіляють таким чином: на ефективність діючого виробництва на всіх його рівнях; ефективність капітальних вкладень, використовуваних для будівництва. Реконструкції, технічного переозброювання підприємства з метою випуску нової продукції, збільшення обсягів виробництва; ефективність розвитку науки і техніки; ефективність зовнішньоекономічних зв'язків; ефективність охорони навколишнього середовища.

2. Виконано комплексний аналіз основних показників господарської діяльності підприємства та виявлено основні проблеми в ефективності діяльності.

В 2021 році на підприємстві обсяг виробництва продукції перевищив попередній рік на 7188 тис.грн (5.2%). В результаті збільшення чисельності робітників на 9 осіб (2.7%) збільшилася чисельність персоналу на 7 осіб (1.9%). Продуктивність праці робітника і заробітна плата збільшилися відповідно 1.09 тис. грн/міс (1.3%) і на 250.2 грн/міс (4.4%). На підприємстві у звітному періоді темп зростання заробітної плати випереджав темп зростання продуктивності праці.

У 2020 році собівартість реалізованої продукції 102553 тис.грн, а звітному 107134 тис.грн, що на 4581 тис.грн (4.5%) більше. Чистий дохід збільшився на 7453 тис. грн. (5.4%).

Валовий прибуток у звітному періоді перевищує попередній рік на 2872 тис.грн (8.1%) і дорівнює 38365 тис.грн.

В результаті збільшення адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат прибуток від операційної діяльності зменшився. З урахуванням фінансових витрат збитки у звітному періоді склали 10846 тис.грн.

Тобто діяльність підприємства у звітному періоді була збиткова

3. Обґрунтовано управлінські рішення підвищення ефективності:

- економія електроенергії при скороченні холостої роботи конвеєрних ліній – 50.4 тис.грн;
- розширення ринку збуту продукції – 108 тис.грн;
- удосконалення методики ціноутворення;
- поліпшення діяльності служби збуту.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Ткаченко О.В. Методичні підходи для оцінки майна /О.В.Ткаченко, Н.А.Романова, В.О.Слабода /// III Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування нової економіки ХХI Століття» –2018 р.
2. Богданович О.Г. Аналіз ефективності діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу /О.Г. Богданович / Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2018. – № 1.
3. Іщенко І.І. Оцінка економічної ефективності виробництва та затрат / І.І.Іщенко, С.П.Терещенко – К.: Вища школа. 2017. – 187 с.
4. Говорушко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємства на основі вартісно-орієнтованого відходу. /Т.А.Говорушко, Н.І.Клімаш. – К.: Логос. 2018.
5. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / В.І.Отенко //Бізнес Інформ. – 2017. – № 6.
6. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія / А.Е Воронкова. – Харків: Вид-во «ІНЖЕК». 2008. – 520 с.
7. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління. Фінанси України. 2013. № 6. С. 24-32.
8. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. Інноваційна економіка. 2009.№ 2. С. 153-162.
9. Андрійчук В.Н. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва // Економіка АПК. 2005. № 5. С. 52-63.
10. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу // Економіка України / О. Воронін. 2007. № 10. С. 29-37.
11. Мельник Ю.О. Функціональний підхід та управління ефективності діяльності підприємства / Ю.О.Мельник //Економіка: проблеми теорії та практики. -2004. – Вип.189. Т.№. – С.653-660.

12. Купріна Н.М. Оцінка впливу факторів на зміну рентабельного оборотного капіталу / Н.М. Купріна // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2007. – Вип. 228. Т. 2.. – С.368 – 373.
13. Бойчик І.М., Харів М.С., Хопчан М.І. та ін. Економіка підприємства: Навчальний посібник для вузів / 2-е вид. – Львів: Новий світ. 2002. – 298 с.
14. Мармоза А.Т. Статистика: Підручник. – К.: Ельга. КНТ. 2009. – 896 с.
15. Ткач Є.І. Загальна теорія статистики: Підручник. – Тернопіль.: Лідер. 2004. – 388 с.
16. Мних Є.В.Економічний аналіз: підруч./ Є.В.Мних. – К.: Знання. 2011. – с.300.
17. Михович С.А., Тимофєєв В.М., Погорелов С.А. Економічний аналіз: підруч. / С.А.Михович. – Х. «Апостроф». 2009. – 752 с.
18. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге. перероб. та доп. – К.: КНЕУ. 2001. – 528 с.
19. Економіка підприємства: навч.посіб. / за заг ред Л.С.Шевченко. – Х.: Нац. Ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2011. – 208 с..